



In gesprek

Een onderzoek naar ervaringen van ouders met de Amersfoortse jeugdbeschermingsketen

Colofon

Uitgavedatum: 1 december 2022

Foto omslag: Simon Lamme



Rekenkamer Amersfoort

Stadhuisplein 5

3811 LM Amersfoort

033 469 43 12

rekenkamer@amersfoort.nl

www.amersfoort.nl/rekenkamer



DSP-groep

Van Diemenstraat 410

1013 CR Amsterdam

020 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl

www.dsp-groep.nl

INHOUDSOPGAVE

DEEL 1	BESTUURLIJK RAPPORT	3
1	DOELSTELLING ONDERZOEK	4
2	CONCLUSIES	6
3	AANBEVELINGEN	8
DEEL 2	NOTA VAN BEVINDINGEN	11
AFKORTINGEN		12
HOOFDSTUK 1	INLEIDING	13
1.1	INLEIDING	13
1.2	DOEL EN VRAAGSTELLING	13
1.3	ONDERZOEKSOPZET	13
1.4	SCOPE EN AFGRENIJING	14
1.5	LEESWIJZER	14
HOOFDSTUK 2	WERKING EN FUNCTIONERING VAN DE KETEN	15
2.1	WAT IS JEUGDBESCHERMING?	15
2.2	DE JEUGDBESCHERMINGSKETEN IN AMERSFOORT	18
2.3	WERKWIJZE IN DE GEMEENTE AMERSFOORT	21
2.4	ADVIES- EN KLACHTENBUREAU JEUGDZORG	25
2.5	SAMENWERKING IN DE KETEN	26
2.6	KWALITEIT EN EFFECTIVITEIT VAN DE GEBODEN ZORG	30
2.7	TOEGANG TOT JEUGDHULP EN ZORG	30
HOOFDSTUK 3	DE ERVARINGEN VAN GEZINNEN	32
3.1	ONDERSTEUNING VAN OUDERS EN JEUGDIGEN	32
3.2	ERVARINGEN VAN OUDERS EN JEUGDIGEN	32
3.3	SAMENWERKING TUSSEN BETROKKEN PROFESSIONALS	35
3.4	SAMENWERKINGSRELATIE VAN PROFESSIONALS MET OUDERS EN GEZIN	35
HOOFDSTUK 4	RECENTE EN TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN	38
4.1	RECENTE ONTWIKKELING IN DE REGIONALE JEUGDBESCHERMINGSKETEN	38
4.2	VOORGENOMEN LANDELIJKE VERANDERINGEN	40
4.3	LOKALE SITUATIE IN AMERSFOORT IN HET LICHT VAN HET TOEKOMSTSCENARIO	43
HOOFDSTUK 5	DE ROL VAN DE GEMEENTE EN RAAD	45
5.1	VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE GEMEENTE AMERSFOORT	45
5.2	TAAK EN ROL VAN DE GEMEENTERAAD	46
HOOFDSTUK 6	OPLOSSINGSRICHTINGEN	47
6.1	SAMENWERKINGSRELATIE OP BASIS VAN VERTROUWEN MET GEZIN	47
6.2	SAMENWERKING EN ROLLEN VAN SAMENWERKINGSORGANISATIES	47
6.3	DOSSIERVORMING	48
6.4	KENNISONTWIKKELING WIJKTEAM	49
6.5	INFORMATIE, VOORLICHTING EN COLLECTIEF VAN EN VOOR OUDERS	50
DEEL 3	BIJLAGEN	51
BIJLAGE 1	DEELVRAGEN	52
BIJLAGE 2	ONDERZOEKSOPZET EN VERANTWOORDING	53

BIJLAGE 3 TAKEN, BEVOEGDHEDEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE BETROKKEN ORGANISATIES IN DE JEUGDBESCHERMINGSKETEN IN AMERSFOORT	56
BIJLAGE 4 SAMENWERKINGSAFSPRAKEN	60
BIJLAGE 5 GEWENSTE INFORMATIE OP WEBSITES	61
BIJLAGE 6 OVERZICHT GEBRUIKTE DOCUMENTEN	62
BIJLAGE 7 PRAATPLAAT JEUGDBESCHERMING	65

DEEL 1 BESTUURLIJK RAPPORT

1 DOELSTELLING ONDERZOEK

Aanleiding

Sinds 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdbescherming. De jeugdbeschermingsketen is complex en staat onder druk. Recent zijn naar aanleiding van knelpunten zowel op landelijk als op regionaal niveau veranderingen doorgevoerd of voorgesteld om de jeugdbeschermingsketen te verbeteren. In de motie Zorgen om de Jeugdzorg van 13 juli 2021 heeft de raad van de gemeente Amersfoort de rekenkamer verzocht onderzoek te doen naar het functioneren van de jeugdbeschermingsketen en de uitvoering van de jeugdbescherming in Amersfoort. Aanleiding voor de motie waren zowel landelijke berichten van de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), als signalen die raadsleden kregen van inwoners van Amersfoort over het functioneren van de lokale jeugdbeschermingsketen. Daarnaast heeft de raad de rekenkamer gevraagd om aanbevelingen te doen ten behoeve van zijn controlerende en kaderstellende taken op dit gebied. De gemeenteraad heeft een controlerende functie ten aanzien van de jeugdbescherming, maar gaf aan weinig tot geen zicht te hebben op de kwaliteit en de effectiviteit van het uit te voeren jeugdbeschermingsbeleid. DSP-groep heeft in samenwerking met Netwerk Beter Samen in opdracht van de rekenkamer dit onderzoek uitgevoerd tussen januari en september 2022.

Doel en centrale vraag

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te geven in de werking en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, de toekomstige ontwikkeling in de keten en de rol van de raad. De centrale vraag van het onderzoek is:

Hoe functioneert de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, zowel gezien vanuit de betrokken instanties in de keten als vanuit ouders en (waar mogelijk) de betrokken jeugdigen?

Dit onderzoek is er dan ook niet op gericht om uitspraken te doen over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid op het gebied van jeugdbescherming.

Scope van het onderzoek

Onder jeugdbescherming wordt formeel verstaan het uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Als de veiligheid en de ontwikkeling van een kind ernstig wordt bedreigd en ouders hun pedagogische verantwoordelijkheid niet (kunnen) nemen, kan de rechter een kindbeschermingsmaatregel opleggen. De rechter kan jeugdreclassering opleggen als een jongere voor de rechter verschijnt vanwege een strafbaar feit, en de rechter oordeelt dat naast of na de straf ook begeleiding nodig is om recidive te voorkomen of terug te keren in de maatschappij. De kindbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering worden uitgevoerd door de zogenoemde gecertificeerde instellingen. De focus van dit onderzoek ligt op de kindbeschermingsmaatregelen. En niet alleen op de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen, maar op de hele jeugdbeschermingsketen, dus ook op het deel van de keten dat voorafgaat aan het opleggen en uitvoeren van een kindbeschermingsmaatregel en op de keten na beëindiging van een kindbeschermingsmaatregel.

In het onderzoek zijn ouders aan het woord gelaten die kritisch zijn en klachten hebben over jeugdbescherming. Zij waren tenslotte de aanleiding voor dit onderzoek. Maar er is ook oog voor het andere verhaal, van betrokken ouders die mee willen denken over oplossingsrichtingen. De

rekenkamer vindt het belangrijk de verschillende geluiden te laten horen voor een zo representatief mogelijke¹ en genuanceerde weergave van de jeugdbeschermingspraktijk.

Tot slot vindt de rekenkamer het belangrijk om te vermelden dat de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort onderdeel is van een landelijk en regionaal systeem. Recent zijn in meerdere landelijke onderzoeken de knelpunten in de jeugdbeschermingsketen in kaart gebracht. De scope van dit onderzoek ligt op het huidige functioneren van de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, vanuit het perspectief van de betrokken organisaties en professionals en vanuit het perspectief van de gezinnen. Doel van het onderzoek is niet om oplossingsrichtingen te bieden voor de diverse knelpunten die ontstaan zijn in het complexe stelsel, maar om te focussen op dat wat beter kan in de Amersfoortse situatie.

Onderzoeksmethoden

De deskresearch bestond uit documentenanalyse van beschikbare beleidsstukken, samenwerkingsafspraken, relevante onderzoeksrapporten en overige documenten. In negen interviews met 22 respondenten (op uitvoerend en managementniveau) van de betrokken partners in de jeugdbeschermingsketen is hun perspectief op het functioneren van de lokale jeugdbescherming in beeld gebracht. Bij acht gezinnen is hun cliënttraject in kaart gebracht op basis van gesprekken met elf ouders/verzorgers en drie jongeren. Bij drie gezinnen is er inzage geweest in het dossier en bij drie gezinnen is ook de betrokken gezinsvoogd geïnterviewd. Op basis van de deskresearch en alle gesprekken kwam een aantal thema's naar voren die van belang zijn voor een goed functionerende jeugdbeschermingsketen.

In een duidingssessie met vijf ouders uit vier van de cliënttrajecten, twee cliëntenambassadeurs van SAVE² en vijf professionals van de betrokken ketenpartners³ is onder leiding van Netwerk Beter Samen en DSP-groep gesproken over deze thema's en mogelijke oplossingen voor knelpunten binnen die thema's. Voor dit onderzoek is een klankbordgroep vanuit de gemeenteraad ingesteld. Twee leden van de klankbordgroep hebben aan deze sessie deelgenomen als toehoorder, evenals een lid van de rekenkamer. Deze sessie is positief ervaren door de deelnemers. De sessie had een toegevoegde waarde om met elkaar in gesprek te gaan en te praten over hoe knelpunten lokaal kunnen worden opgelost. De uitkomsten van deze sessie vormen mede input voor de conclusies en aanbevelingen.

¹ Zie Bijlage 2 Onderzoeksopzet en verantwoording.

² SAVE Jeugdbescherming is de Gecertificeerde Instelling (GI) die samen met de William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (WSG) en het Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R)) verantwoordelijk is voor de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen in Amersfoort.

³ SAVE, WSG, BSA Jeugdhulp, sociaal wijkteam.

2 CONCLUSIES

Als er zorgen zijn om de veiligheid of ontwikkeling van een kind krijgen gezinnen te maken met een veelheid aan professionals en organisaties die na elkaar, maar ook gelijktijdig, bemoeienis hebben met het gezin. De jeugdbeschermingsketen is complex en hapert. Dat is in Amersfoort niet anders dan in de rest van het land. Ook hier krijgen ouders te maken met veel verschillende organisaties in de keten, kampen de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), gecertificeerde instellingen (GI) en jeugdhulporganisaties met wachtlijsten, personeelstekorten en personeelwisselingen en is er onvoldoende capaciteit voor specialistische zorg, waardoor kinderen en gezinnen niet tijdig de jeugdzorg krijgen die nodig is om de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen te beschermen. De structurele problemen die te maken hebben met de complexiteit van de inrichting van het stelsel zijn niet op het lokale niveau van Amersfoort op te lossen. Wel heeft de gemeente enige invloed op de inrichtingskeuzen in het stelsel: de inkoop, de kwaliteit en de expertise in de toegang en het investeren in adequate alternatieven. Daarnaast bieden de bevindingen in dit onderzoek aanknopingspunten voor het verbeteren van de lokale situatie voor gezinnen in Amersfoort die te maken krijgen met jeugdbescherming.

De jeugdbeschermingsketen is een veld dat in beweging is. De conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd op gesprekken in de periode maart tot juni 2022. Het onderzoek zelf liep van januari tot en met september 2022. Dit betekent dat mogelijke nieuwe ontwikkelingen na september 2022 niet zijn meegenomen in het rapport en dus ook niet in de conclusies en aanbevelingen.

De rekenkamer stelt vast dat in de regio de betrokken ketenpartners investeren in de verbetering van de samenwerking en een lerende beweging in gang is gezet door de gemeente en de regionale en lokale partners. Ook wordt inzet gepleegd om de arbeidsmarktvoorwaarden en de wachtlijsten aan te pakken. Maar dat betekent niet dat daarmee de problemen al zijn opgelost.

Vooropgesteld dat het voor ouders en kinderen altijd heftig is om met jeugdbescherming in aanraking te komen, concludeert de rekenkamer dat voor het positieve verloop van een jeugdbeschermingstraject de volgende lokale factoren van belang zijn. Op deze factoren doen zich zowel regionaal als lokaal knelpunten voor:

- duidelijke rollen in de samenwerking tussen professionals onderling en tussen professionals en ouders;
- deskundigheid en expertise van professionals;
- informatievoorziening en voorlichting aan ouders en onafhankelijke cliëntondersteuning;
- toegang tot de gespecialiseerde jeugdhulp.

Bovenstaande factoren en de knelpunten die daarin optreden worden hieronder nader toegelicht.

Rollen en verantwoordelijkheden zijn niet altijd duidelijk

De rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende ketenpartners zijn op papier helder en in samenwerkingsovereenkomsten vastgelegd. In de uitvoeringspraktijk blijken de rollen en verantwoordelijkheden echter niet altijd duidelijk. Het is niet altijd helder in de praktijk wie de regie voert en wie welke rol heeft en pakt. Dit wordt zowel door ouders als professionals zo ervaren. De rolonduidelijkheid zorgt ervoor dat sommige zaken dubbel worden gedaan. Ook de continuïteit in de keten door een vast, coördinerend en regisserend aanspreekpunt voor ouders is nog onvoldoende gerealiseerd. Daarnaast is voor een goed lopend jeugdbeschermingstraject de samenwerking met het gezin op basis van vertrouwen een voorwaarde. Verwachtingsmanagement naar ouders en kinderen is hierbij belangrijk, zodat zij weten wat een professional wel en niet kan doen.

Beschikbaarheid van deskundigheid en expertise van professionals niet gegarandeerd

Op basis van dit onderzoek lijkt de expertise van wijkteams te verschillen. In de praktijk is het daarnaast persoonsafhankelijk of tijdig expertise van collega's, SAVE of BSA jeugdhulp wordt ingeroepen. Wel is de indruk dat de expertise van de wijkteams groeit en er hierdoor minder betrokkenheid vanuit SAVE nodig is. Tijdens de gesprekken werden verschillende problematieken genoemd waarop specifieke kennis nodig is in een wijkteam, zoals licht verstandelijke beperking en autisme. De wijkteams krijgen in het toekomstscenario van de jeugdbescherming een meer centrale rol. Een professional uit het wijkteam is en blijft het vaste gezicht voor het gezin – meer dan nu: in het toekomstscenario zal het wijkteam een grotere rol spelen in het doen van onderzoek en het bepalen van de vervolgstappen. Zij dragen niet alleen zorg over, maar schakelen waar nodig zelf (veiligheids-)expertise in. Er is sprake van één vast persoon vanuit het wijkteam die optrekt met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam.⁴ Er wordt reeds ingezet op het versterken van de expertise van de wijkteams in het kader van de uniformering van de lokale teams in de regio.

Behoeftte aan informatie en ondersteuning bij ouders

Ouders hebben soms het gevoel geen keuze te hebben en/of zijn weinig geïnformeerd over wat een kindbeschermingsmaatregel inhoudt, welk hulp- en zorgaanbod aanwezig is in Amersfoort en wat ze van de verschillende professionals mogen verwachten. Er is weliswaar informatie beschikbaar op de site van SVMN, maar deze informatie is niet goed vindbaar voor ouders en de informatiebehoefte van ouders is breder dan wat op deze website beschikbaar is. Daarnaast hebben ouders behoefte aan iemand die hun perspectief kan verwoorden, die voor de rechten van ouders en kind opkomt en die hen kan ondersteunen bij knelpunten. De rekenkamer stelt vast dat de mogelijkheid om een onafhankelijk cliëntondersteuner in te schakelen, onvoldoende bekend lijkt. Daarnaast hebben ouders ook behoefte aan gespecialiseerde juridische hulp. Dit blijkt ook uit de evaluatie van de wet herziening kindbeschermingsmaatregelen die begin september 2022 is gepubliceerd.⁵

Niet altijd tijdige toegang tot de gespecialiseerde jeugdhulp

De rekenkamer stelt vast dat niet alle jongeren met een kindbeschermingsmaatregel tijdig passende, gespecialiseerde jeugdhulp krijgen. Met de doorbraakmethode⁶ wordt hieraan gewerkt, maar dat lukt nog niet in alle gevallen. De intakeprocedure via BSA Jeugdhulp wordt in sommige casussen als een vertragende factor ervaren. De gezinsvoogd heeft de opdracht om in het plan van aanpak te bepalen welke jeugdhulp nodig is. Daarna volgt aanmelding bij BSA Jeugdhulp. Na het participierend consult volgt soms nog een intake bij de jeugdhulporganisatie die de hulp gaat bieden. Als BSA jeugdhulp zelf niet de passende hulp kan bieden, volgt een aanmelding bij een andere aanbieder. Ook zijn er wachtlijsten voor problematiek waar zeer specialistische jeugdhulp nodig is.

⁴ De totstandkoming van Regionale Veiligheidsteams onder decentrale aansturing is een van de grootste organisatorische veranderingen van het toekomstscenario. De functies van de GI, VT en de RvdK worden samengebracht. Deze te ontwikkelen teams ondersteunen de gezinnen en hebben specialistische expertise op ontwikkelingsbedreiging en veiligheid. Zij zullen daarnaast de kindbeschermingsmaatregelen uitvoeren. Het Regionaal Veiligheidsteam wordt betrokken via het wijkteam of via meldingen van burgers, politie en andere professionals. Voor meer informatie verwijzen we naar de nota van bevindingen.

⁵ Bruning, M.R., van der Zon, K.A.M., Smeets, D.J.H. & Van Boven, H.J. (2022). *Eindevaluatie Wet Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen*. Den Haag/Leiden: WODC/Universiteit Leiden.

⁶ Zie pagina 39 in Nota van bevindingen voor een uitleg van deze aanpak.

3 AANBEVELINGEN

In de jeugdbeschermingsketen werken lokale en regionale partners samen. De thema's die van belang zijn voor goed lopende jeugdbeschermingstrajecten kunnen deels door lokale partners worden opgepakt en voor sommige onderwerpen is regionale afstemming nodig.

Op basis van de bevindingen in het onderzoek doet de rekenkamer de volgende aanbevelingen die lokaal kunnen worden opgepakt. Per thema wordt besproken wat nodig is en vervolgens welke aanbevelingen de rekenkamer aan de raad doet om dit op te pakken.

Rolverduidelijking en continuïteit in de samenwerking

De rekenkamer constateert twee knelpunten in de uitvoeringspraktijk betreffende de samenwerking tussen ketenpartners, één met betrekking tot de rollen van de betrokken professionals en de ander betreffende de continuïteit in de samenwerking. Er bestaat nog steeds onduidelijkheid over wie welke rol heeft en de continuïteit in de samenwerking is nog onvoldoende.

Uit het onderzoek blijkt dat een '1 gezin 1 plan-overleg' met alle betrokkenen, inclusief ouders en jeugdigen, helpt om rollen te verduidelijken en elkaar hierop aan te spreken. Dit overleg vindt echter niet in alle casussen plaats. De aanpak '1 gezin 1 plan' mét een duidelijke regisseur, waarin alle betrokkenen aan hun eigen deel werken, maar wel vanuit 1 plan en met regelmatige evaluatie samen met het gezin, kan ook het knelpunt van de continuïteit in de samenwerking oplossen. Zowel in Amersfoort als in de regio wordt gewerkt aan verbetering van deze punten.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college de raad te informeren over de mate waarin bovenstaande knelpunten nog voorkomen, welke concrete acties door het college en lokale en regionale ketenpartners al zijn en nog worden ondernomen om deze knelpunten op te lossen en de resultaten van die inspanningen te borgen.
- Verzoek het college om zo nodig de samenwerkingsafspraken met de ketenpartners hierover te herijken.

Wijkteams toerusten voor toekomstige taken

De gemeente is verantwoordelijk voor kwalitatief goed en deskundig personeel in de sociale wijkteams. De wijkteams moeten voldoen aan de kwaliteitsstandaarden van de VNG. Hier wordt op ingezet. Uit het onderzoek blijkt dat de specifieke expertise of het tijdig inroepen van die expertise verschilt tussen wijkteams en ook persoonsafhankelijk is. Bij gezinnen waar specifieke problematiek heerst, is het handig om deze gezinnen te koppelen aan een gespecialiseerde wijkteammedewerker en tijdig advies van SAVE of BSA jeugdhulp te vragen. Deskundig advies aan de voorkant kan problemen voorkomen en zorgen voor een snellere toeleiding naar de juiste zorg. Daarnaast krijgen in het toekomstscenario jeugdbescherming de wijkteams een centralere rol in het beschermen van de veiligheid van kinderen. Hier wordt in het kader van de uniformering van de sociale wijkteams in de regio Amersfoort aan gewerkt. Ook is het van belang dat in de subsidievoorwaarden aan de GI's het delen en borgen van deskundigheid vanuit de GI's naar wijkteams is opgenomen.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college de raad te informeren over de kwaliteit van de wijkteams in relatie tot de kwaliteitsstandaarden van de VNG en de ontwikkelagenda van de Sociale Wijkteams Amersfoort met betrekking tot de expertise in relatie tot de (toekomstige) veiligheidstaken.

- Verzoek het college de raad te informeren over de wijze waarop het delen en borgen van de deskundigheid vanuit de GI's naar wijkteams invulling krijgt.

Onafhankelijke integrale informatievoorziening voor ouders

Er is behoefte aan een centrale, lokale vindplek, bijvoorbeeld een (onderdeel van een) website, waar alle informatie over hulp en zorg en jeugdbescherming te vinden is. Dit helpt ouders, maar ook professionals want in elke gemeente is de hulp en zorg in het sociaal domein weer anders geregeld. Op een dergelijke website of ander informatiepunt kan ook informatie worden gegeven over de rechten en plichten van ouders bij een kindbeschermingsmaatregel, wat ze van de verschillende organisaties mogen verwachten in het vrijwillig en gedwongen kader, wat een jeugdbeschermingstafel is, hoe er wordt gewerkt volgens het principe '1 gezin 1 plan', en hoe ouders gebruik kunnen maken van hun wettelijk recht op een familiegroepsplan.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college met een voorstel te komen om te onderzoeken of de informatie op de website van SVMN kan worden aangevuld, of om tot een dergelijk informatiepunt te komen, of hoe dit onderdeel kan zijn van de website van de gemeente Amersfoort.

Onafhankelijke cliëntondersteuner beter positioneren en gespecialiseerde juridische ondersteuning mogelijk maken

De gemeente is verantwoordelijk voor het voorzien in onafhankelijke cliëntondersteuning. Een onafhankelijke cliëntondersteuner biedt ondersteuning bij het meedenken en organiseren van zorg of ondersteuning. De mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner in te schakelen is onvoldoende bekend bij ouders en jeugdigen, maar ook bij professionals. Door goede inzet van cliëntondersteuners kunnen wijkteams, zorgaanbieders en jeugdbeschermers ontlast worden. Daarnaast is er ook behoefte aan gespecialiseerde juridische steun.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college de mogelijkheid van een onafhankelijk cliëntondersteuner en juridische ondersteuning meer onder de aandacht te brengen en voor die ondersteuning voldoende middelen vrij te maken.

Tijdig passende jeugdhulp

Recent heeft de gemeente de aanbesteding voor de specialistische jeugdhulp afgerond en een nieuwe combinatie van aanbieders geselecteerd. In september 2022 is de gunningsfase gestart met deze geselecteerde combinatie. In dit onderzoek zijn knelpunten naar voren gekomen over de toeleiding naar en de samenwerking met BSA Jeugdhulp en oplossingsrichtingen daarvoor. Het is niet duidelijk in welke mate de knelpunten die in dit onderzoek zijn genoemd ook onderdeel zijn van de gesprekken in de gunningsfase.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college deze knelpunten en oplossingsrichtingen onderdeel te laten zijn van de gunningsleidraad.

Naast de bovenstaande aanbevelingen die gericht waren op het oplossen van lokale en regionale knelpunten, doet de rekenkamer hieronder ook een aanbeveling voor het versterken van de positie van ouders in Amersfoort en voor de kaderstellende en controlerende taak van de raad.

In positie brengen van ouders en betrekken van het gezinsperspectief in de lerende beweging

Ouders met ervaring met jeugdbescherming kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het verbeteren van de jeugdbescherming. Zij kunnen, indien daarvoor toegerust en gepositioneerd, in diverse (overleg-)situaties hun ervaringsdeskundigheid inbrengen. Zij hebben zicht op knelpunten en waardevolle inzichten voor het doorlopend verbeteren van de jeugdbescherming, maar kunnen ook een rol spelen bij activiteiten met en voorlichting aan ouders, het ophalen van ervaringen uit de praktijk, het werken aan preventie én aan het doorbreken van de eenzaamheid van gezinnen. Ze kunnen dienen als hét aanspreekpunt voor ouders en daarmee voorkomen dat de gemeenteraad wordt gebruikt als klankbord voor persoonlijke ervaringen. Meerdere gemeenten en regio's ontwikkelen initiatieven om ouders beter te positioneren. En er zijn ook meerdere netwerken van ouders die zichzelf organiseren, ook in de regio Utrecht. Voorbeelden zijn 'Ouders van betekenis' in Utrecht en 'Netwerk Beter Samen' in de provincies Utrecht en Flevoland.

De gemeente Amersfoort kan er ook voor zorgen dat op lokaal niveau ouders en het gezinsperspectief, dat wil zeggen het perspectief vanuit de ervaringen van ouders en jongeren, een duidelijkere positie krijgen in de lerende beweging van organisaties en professionals in de jeugdbeschermingsketen. In dit onderzoek zijn positieve ervaringen opgedaan met een duidingssessie met ouders en professionals over hoe problemen in de keten kunnen worden aangepakt. De rekenkamer adviseert om vaker dit soort sessies te organiseren waarbij zo nodig en gewenst ook beleidsmakers en raadsleden kunnen aansluiten.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college te onderzoeken hoe ouders met ervaringsdeskundigheid in de jeugdbescherming betrokken kunnen worden bij activiteiten gericht op verbetering van de jeugdbeschermingsketen, preventie, voorlichting en ondersteuning van ouders en in de kennisontwikkelingsagenda van de ketenorganisaties.

Kaderstellende taak van de gemeenteraad versterken

De gemeenteraad heeft geen duidelijke visie en kaders vastgesteld met betrekking tot de jeugdbescherming. Het is niet duidelijk wat de raad belangrijk vindt en welke kaders de raad stelt voor de hulp aan de inwoners van Amersfoort. Met andere woorden: het is onduidelijk waar de gemeenteraad op wil sturen en welke informatie de raad nodig heeft om zijn taken uit te kunnen voeren. Vragen vanuit de raad lijken daarom vooral voort te komen uit klachten en incidenten. De raad heeft nu ook onvoldoende zicht op de resultaten in de keten en de ervaringen van ouders die met jeugdbescherming in aanraking komen. Naast het monitoren van ontwikkelingen kan het duiden van cijfers met de juiste expertise, het ophalen van storytelling en cliëntervaringsonderzoek specifiek voor de doelgroep jeugdbescherming hiervoor zinvol zijn.

Aanbevelingen aan de raad:

- Organiseer met andere gemeenteraden uit de regio een seminar over de toekomst van de jeugdbescherming en de rol van de gemeenten om te kunnen reflecteren op de kaderstellende en controlerende taak van de raad inzake de jeugdbescherming.
- Herijk vervolgens deze taken in afstemming met gemeenteraden uit de regio en formuleer in gezamenlijkheid de informatiebehoefte, het proces waarlangs het beleid wordt gevolgd en geëvalueerd.

DEEL 2 NOTA VAN BEVINDINGEN

AFKORTINGEN

AKJ	Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg
BSA	Breed Spectrum Aanbieders
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
GBM	Gezagsbeëindigende maatregel
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GI	Gecertificeerde Instellingen
IGJ	Inspectie voor Gezondheid en Jeugd
JB	Jeugdbescherming
JBT	Jeugdbeschermingstafel
JR	Jeugdreclassering
LTA	Landelijk Transitie Arrangement
LJ&R	Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering
LVB	Licht verstandelijke beperking
MUHP	Machtiging uithuisplaatsing
OTS	Ondertoezichtstelling
POK	Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen
RSJ	Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SVMN	Samen Veilig Midden Nederland
VIR	Verwijs Index Risico
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOTS	Voorlopige ondertoezichtstelling
VoVo	Voorlopige Voogdij
VT	Veilig Thuis
VV&O	(team) Veiligheidsvoorwaarden en Vervolg en Onderzoek
Wijkteam	Sociale Wijkteams Amersfoort
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
WSG	William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Jeugdreclassering

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 Inleiding

Sinds 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdbescherming. De jeugdbeschermingsketen is complex en staat onder druk. Recent zijn naar aanleiding van knelpunten zowel op landelijk als regionaal en lokaal niveau veranderingen doorgevoerd of voorgesteld. Dit speelt ook in Amersfoort. In de motie Zorgen om de Jeugdzorg van 13 juli 2021 heeft de raad van de gemeente Amersfoort de rekenkamer verzocht onderzoek te doen naar het functioneren van de jeugdbeschermingsketen en de uitvoering van de jeugdbescherming in Amersfoort. Aanleiding voor de motie waren zowel landelijke berichten van de Inspectie voor Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) als lokale berichten over het functioneren van de jeugdbeschermingsketen. Daarnaast heeft de raad de rekenkamer gevraagd om aanbevelingen te doen ten behoeve van zijn controlerende en kaderstellende taken op dit gebied. De gemeenteraad heeft een controlerende functie ten aanzien van de jeugdbescherming, maar geeft aan weinig tot geen zicht te hebben op de kwaliteit en de effectiviteit van het uit te voeren jeugdbeschermingsbeleid.

DSP-groep heeft in samenwerking met Netwerk Beter Samen⁷ dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van de rekenkamer tussen januari en september 2022.

In deze nota van bevindingen presenteren we – DSP en het Netwerk Beter Samen – de uitkomsten van het onderzoek. We gaan eerst in op de doelen, vraagstelling en de onderzoeksopzet inclusief scope en afbakening.

1.2 Doel en vraagstelling

Het doel van het onderzoek is het bieden van inzicht in:

1. de werking/functionering van de keten;
2. de ervaringen van cliënten/ouders/jeugdigen;
3. de toekomstige ontwikkeling;
4. de rol van de raad.

De centrale onderzoeksvraag van het rekenkameronderzoek luidt:

Hoe functioneert de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, zowel gezien vanuit de betrokken instanties in de keten als vanuit ouders en (waar mogelijk) de betrokken jeugdigen?

Ter beantwoording van de centrale onderzoeksvraag zijn deelvragen geformuleerd (zie in bijlage 1).

1.3 Onderzoeksopzet

Om de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen te beantwoorden zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet:

- Deskresearch: documentanalyse van relevante lokale documenten en landelijke publicaties.
- Interviews met professionals van betrokken organisaties in de jeugdbeschermingsketen.
- Analyse van acht cliënttrajecten op basis van interviews met ouders, jongeren en professionals.

⁷ Netwerk Beter Samen is een netwerkorganisatie van ouders, jongeren en professionals met eigen ervaring in jeugdhulp, veiligheidsketen, passend onderwijs, zorg en andere hulpvragen. Inzet van ervaringsdeskundigheid verbetert het leven van kinderen, jongeren, ouders en gezinnen. Netwerk Beter Samen werkt op (boven)regionaal en lokaal niveau in de provincie Utrecht en Flevoland en heeft een ervaringsacademie, advies & match, communities en diverse grote en kleine projecten.

- Duidingssessie met ouders en professionals.

In bijlage 2 vindt u per methode een uitgebreide toelichting.

1.4 Scope en afgrenzing

Onder jeugdbescherming wordt formeel verstaan *het uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering*. Als de veiligheid en de ontwikkeling van een kind ernstig wordt bedreigd en ouders hun pedagogische verantwoordelijk niet (kunnen) nemen, kan de rechter een kindbeschermingsmaatregel opleggen. De rechter kan jeugdreclassering opleggen als een jongere voor de rechter verschijnt vanwege een strafbaar feit, en de rechter oordeelt dat naast of na de straf ook begeleiding nodig is om recidive te voorkomen of terug te keren in de maatschappij. De kindbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering worden uitgevoerd door de zogenoemde gecertificeerde instellingen⁸. De focus van dit onderzoek ligt op de kindbeschermingsmaatregelen. De bekostiging van de jeugdbescherming loopt via de gemeenten. Tijdens de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregel kan het kind naast de jeugdbescherming jeugdhulp ontvangen van een jeugdhulpaanbieder. De bekostiging hiervan loopt ook via de gemeente. Verder kan ook het wijkteam, het onderwijs of andere hulp of ondersteuning vanuit de Wmo of geestelijke gezondheidszorg betrokken zijn.

Dit onderzoek richt zich niet alleen op de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen maar op de hele jeugdbeschermingsketen, dus ook op het deel van de keten dat voorafgaat aan het opleggen en uitvoeren van een kindbeschermingsmaatregel en op de keten na beëindiging van een kindbeschermingsmaatregel.

Recent zijn in meerdere landelijke onderzoeken de knelpunten in de jeugdbeschermingsketen in kaart gebracht. Ook heeft de rekenkamer Amersfoort in 2019 een onderzoek gedaan naar de lokale situatie van de jeugdhulp in Amersfoort. De scope van onderhavig onderzoek ligt op het huidige functioneren van de lokale jeugdbeschermingsketen (in 2021), vanuit het perspectief van de betrokken organisaties en professionals en vanuit het perspectief van de gezinnen.

Dit rekenkameronderzoek richt zich niet zozeer op de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid maar op het inzichtelijk maken van de uitvoering van taken in de jeugdbeschermingsketen. In dit onderzoek hebben we samen met professionals en ouders gesproken over knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen voor een goed functionerende jeugdbeschermingsketen. In de gesprekken met professionals is ook ingegaan op welke rol de raad daarbij kan spelen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de werking en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen. De ervaringen van ouders en jeugdigen op basis van acht cliënttrajecten presenteren we in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 gaan we in op de taak van en de rolname door de gemeenteraad ten aanzien van dit onderwerp. Tot slot presenteren we in hoofdstuk 5 de bevindingen met betrekking tot oplossingsrichtingen uit de duidingssessie met professionals en ouders.

⁸ De Jeugdwet bepaalt dat een rechtspersoon die in aanmerking wil komen voor het uitvoeren van de kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering, gecertificeerd moet zijn. Zij moeten aan een normenkader voldoen.

HOOFDSTUK 2 WERKING EN FUNCTIONERING VAN DE KETEN

In dit hoofdstuk staan de volgende deelvragen centraal:

- Welke instanties en zorgaanbieders zijn bij de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort betrokken en welke rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden hebben zij? (2.2)
- Welke werkwijzen worden door de instanties uit de jeugdbeschermingsketen gehanteerd? (2.3)
- Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende instanties? (2.4)
- Hoe beoordelen de instanties de kwaliteit en effectiviteit van de geboden zorg en ondersteuning? (2.5)
- Hoe beoordelen hulpverleners de toegang tot zorg? (2.6)

De informatie in dit hoofdstuk is gebaseerd op deskresearch en interviews met de beleidsadviseur van de gemeente en professionals (uitvoerend en op managementniveau) van de betrokken organisaties. Voordat we de deelvragen beantwoorden, gaan we kort in op wat jeugdbescherming is en op de verschillende kindbeschermingsmaatregelen.

2.1 Wat is jeugdbescherming?

Sinds de decentralisaties in 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van onder andere jeugdbescherming. Onder jeugdbescherming vallen de kindbeschermingsmaatregelen en de jeugdreclassering. Dit onderzoek richt zich op de kindbeschermingsmaatregelen. Deze kunnen namens de overheid worden opgelegd ter bescherming van kinderen die in hun gezonde en veilige ontwikkeling worden bedreigd. Het gaat vaak om gezinnen met complexe problematiek⁹ bij wie het stelsel niet altijd een oplossing heeft voor de hulp- en zorgvragen.

Kinderbeschermingsmaatregelen

Het doel van een kindbeschermingsmaatregel (zie kader voor de verschillende maatregelen) is het opheffen van een bedreiging voor de veilige ontwikkeling van een kind. Alleen de kinderrechter kan besluiten tot zo'n maatregel, nadat de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) onderzoek heeft gedaan. De uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen gebeurt door gecertificeerde instellingen (GI).

Ondertoezichtstelling (OTS)

De kinderrechter kan een minderjarige onder toezicht stellen van een GI (art. 255 Burgerlijk Wetboek). De minderjarige krijgt dan een gezinsvoogd toegewezen die begeleidt en helpt bij het oplossen van problemen. De ouders behouden bij deze maatregel het gezag en blijven verantwoordelijk voor hun kind, maar zijn wel verplicht om mee te werken aan de adviezen van en afspraken met een gezinsvoogd.

De kinderrechter vermeldt in de beschikking de concrete bedreigingen in de ontwikkeling van de minderjarige en de daarop afgestemde duur van de OTS. De maximale duur is twaalf maanden. De kinderrechter kan de OTS telkenmale met maximaal een jaar verlengen als wordt voldaan aan de gronden voor het opleggen van een OTS. In de meeste gevallen blijft een kind tijdens de OTS thuis

⁹ Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Toezicht bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering, IGJ (november 2019).

wonen. In sommige gevallen wordt een kind uit huis geplaatst en gaat hij/zij naar een tehuis of pleeggezin.^{10,11}

Voorlopige ondertoezichtstelling (VOTS)

Als een situatie van een kind acuut is, kan de rechter een VOTS opleggen. Dit gebeurt als het reguliere proces van onderzoek en een verzoekschriftprocedure door de RvdK niet afgewacht kunnen worden. Een VOTS is een spoedmaatregel en duurt maximaal drie maanden. In die periode onderzoekt de RvdK de situatie. De VOTS wordt binnen drie maanden beëindigd, of kan worden omgezet in een OTS als de RvdK hiervoor een verzoek indient bij de kinderrechter.

Uithuisplaatsing

Als een kind onder toezicht wordt gesteld blijft hij/zij meestal thuis wonen. Soms zijn de zorgen over het kind zo ernstig dat het beter is dat het kind even ergens anders woont en/of zorg krijgt. Bij een OTS moet dat met een machtiging uithuisplaatsing. De kinderrechter geeft de GI dan toestemming dat het kind voor een bepaalde periode in een ander gezin (netwerkgezin of pleeggezin) of in een instelling woont.

Het kind mag contact houden met zijn ouders, behalve als de gezinsvoogd vindt dat het beter is om even geen contact te hebben. Een machtiging uithuisplaatsing duurt maximaal een jaar. Het doel daarbij is dat altijd gewerkt wordt aan een oplossing om ervoor te zorgen dat het kind weer naar huis kan. Soms lukt dat eerder dan een jaar, soms is er meer tijd nodig. De gezinsvoogd kan de kinderrechter vragen de uithuisplaatsing te verlengen als dat nodig is. Na twee jaar moet deze verlenging echter gepaard gaan met een advies van de RvdK aan de rechter.

Gezagsbeëindigende maatregel (GBM)

Als een kind thuis niet meer kan opgroeien, de hulpverlening onvoldoende heeft geholpen en/of de verwachting is dat de ouders op termijn de zorg voor het kind niet (weer) kunnen dragen, kan de RvdK onderzoek doen naar een GBM. Als de conclusie is dat het beter is dat het kind niet meer bij de ouders opgroeit, zal de RvdK de rechter vragen om beëindiging van het ouderlijk gezag. Dit betekent dat de ouders geen beslissingen meer mogen nemen over hun kind. Het kind krijgt een voogd en wordt opgevoed bij een pleeggezin of in een instelling. Kinderen en ouders houden wel rechten: recht op informatie en recht op contact als dat veilig genoeg is voor het kind. De beëindiging van het gezag duurt tot het kind 18 jaar is.

Voogdijmaatregel

Bij voogdij wordt het gezag over een minderjarige door iemand anders uitgeoefend dan een ouder. Dit kan zijn na een GBM, bij kinderen van ouders die tijdelijk geen gezag meer hebben, bij kinderen van wie de ouders zijn overleden of bij kinderen met een minderjarige moeder.

Er zijn twee bijzondere vormen van voogdij: tijdelijke voogdij en voorlopige voogdij. Beide zijn tijdelijk van aard. Dit in tegenstelling tot de 'gewone' voogdij, die in principe duurt tot een kind meerderjarig is.

Tijdelijke voogdij

Er is sprake van tijdelijke voogdij als de gezaghebbende ouder het gezag tijdelijk niet zelf kan uitoefenen. Bijvoorbeeld als ouders minderjarig zijn, of een ouder onder curatele is gesteld en er geen andere ouder is die het gezag kan uitoefenen. De tijdelijke voogdij duurt totdat de ouder het gezag heeft teruggevraagd aan de rechtbank. Voor de uitoefening van de voogdijtaken gelden

¹⁰ Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd. Toezicht bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering, IGJ (november 2019).

¹¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdbescherming/vraag-en-antwoord/wanneer-ondertoezichtstelling>.

grotendeels dezelfde regels als bij 'gewone' voogdij. Bij minderjarige ouders ligt het accent wel anders dan bij de andere gronden voor voogdij.

Voorlopige voogdij (VoVo)

Er is sprake van VoVo bij een acute situatie die bedreigend is voor het kind. De VoVo gaat vrijwel altijd gepaard met de schorsing van het gezag van de ouder(s). De VoVo kan bijvoorbeeld worden toegepast bij een internationale kindontvoering, of als niet duidelijk is wie het gezag heeft over het kind, zoals bij een vondeling. De VoVo heeft een hoog crisisgehalte.

De schorsing van het gezag en de VoVo zijn tijdelijk: maximaal drie maanden. Als binnen die drie maanden een verzoek door de RvdK wordt ingediend om blijvend in het gezag te voorzien, kan de VoVo voortduren tot er een einduitspraak is. Het verschil tussen een VoVo en een VOTS is dat bij een VOTS ouders het gezag behouden en het gezag niet wordt geschorst.

Zorg- en omgangsregelingen

Jeugdbescherming is vaak betrokken bij complexe echtscheidingen. In dat kader zijn de zorg- en omgangsregelingen relevant om te noemen. Bij de rechter kan een verzoek worden ingediend voor een zorg- of omgangsregeling. Bij een echtscheiding is een zorgregeling of een omgangsregeling onderdeel van het ouderschapsplan. Een zorgregeling is voor twee ouders met het ouderlijk gezag en een omgangsregeling is voor degene (ouder of een ander die bij het kind betrokken is) zonder ouderlijk gezag.

De ouders of een van hen of degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind, kunnen de rechter om een zorg- of omgangsregeling vragen.¹² De rechter kan, indien haar blijkt dat de minderjarige van twaalf jaar of ouder hierop prijs stelt, ambtshalve een zorg- of omgangsregeling vaststellen. Hetzelfde geldt indien de minderjarige de leeftijd van twaalf jaren nog niet heeft bereikt, maar in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.¹³ Ieder kind heeft recht op contact met beide ouders, ook als de ouders geen gezag meer hebben. Ook hebben kinderen recht op contact met anderen met wie het kind een hechte band heeft. Bijvoorbeeld een broer, zus, opa of oma¹⁴. Maar soms bepaalt de rechter dat ouders of een ander met wie het kind een nauwe band heeft, (tijdelijk) geen contact met het kind mogen hebben. Dit doet de rechter alleen indien de omgang ernstig nadeel zou opleveren voor de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind; of de ouder of degene die in een nauwe persoonlijke betrekking staat tot het kind kennelijk ongeschikt of kennelijk niet in staat moet worden geacht tot omgang; of het kind dat twaalf jaren of ouder is, bij zijn verhoor van ernstige bezwaren tegen omgang met zijn ouder of met degene met wie hij in een nauwe persoonlijke betrekking staat heeft doen blijken; of omgang anderszins in strijd is met zwaarwegende belangen van het kind.¹⁵

Als er sprake is van een kindbeschermingsmaatregel kan de gezinsvoogd de rechter verzoeken een omgangsregeling vast te stellen. Als een kind bijvoorbeeld bij een pleeggezin woont, kunnen ouders en pleegouders de omgangsregeling ook onderling bepalen. Of dit mogelijk is, is afhankelijk van het aanwezig zijn van een kindbeschermingsmaatregel en/of een uitspraak van de rechter hierover. Als er een kindbeschermingsmaatregel is, bepaalt de gezinsvoogd het kader. Ouders, pleegouders en andere betrokkenen kunnen de rechter ook vragen om een omgangsregeling vast te stellen. Als de rechter een omgangsregeling heeft vastgesteld, dan moet iedereen zich aan die regeling houden.

¹² art 1:377a BW

¹³ art 1:377g BW jo. 1:377a BW

¹⁴ art 1:377a lid 1 BW

¹⁵ art 1:337a lid 3 BW

2.2 De jeugdbeschermingsketen in Amersfoort

De volgende instanties zijn betrokken bij de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort:

- Gemeente
- Partijen in de veiligheidsketen
 - Raad van de Kinderbescherming (RvdK)
 - Veilig Thuis Utrecht (VT)
 - GI (SAVE Jeugdbescherming, William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (WSG) en het Leger des Heils Jeugdbescherming en Reclassering (LJ&R))
 - Kinderrechter
- Partijen uit het sociaal domein
 - Sociale Wijkteams Amersfoort (wijkteam)
 - (specialistische) jeugdhulp waaronder Breeds Spectrum Aanbieders Jeugdhulp (BSA)
 - Onderwijs en kinderopvang
 - Zorg
 - Andere partijen in sociaal domein

Deze instanties hebben verschillende rollen in het proces voor het opleggen van een kindbeschermingsmaatregel en bij het uitvoeren van deze maatregelen. In figuur 1 hebben we de betrokkenheid van de verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort schematisch weergegeven. De rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken instanties en ook van de ouders hebben we in bijlage 3 nader toegelicht.

Niet elk signaal van onveiligheid van een kind leidt tot een kindbeschermingsmaatregel. Het uitgangspunt is dat altijd eerst wordt gekeken of hulp in het zogenaamde vrijwillig kader, dat wil zeggen zonder uitspraak van de rechter, mogelijk is. Als er sprake is van acute onveiligheid of structurele onveiligheid en hulp in het vrijwillig kader kan de veiligheid van het kind niet garanderen, dan wordt een kindbeschermingsmaatregel opgelegd. We spreken dan van gedwongen kader. Dit onderscheid is in het kader hieronder weergegeven. De GI (SAVE Jeugdbescherming, WSG en LJ&R) zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregel. Zij geven zelf geen jeugdhulp maar bepalen of er jeugdhulp, begeleiding of ondersteuning nodig is en/of wat de ouders moeten doen om de minimale veiligheid te garanderen. Dit kan hulp en ondersteuning van het wijkteam zijn maar in de meeste gevallen betreft het gespecialiseerde jeugdhulp. Als jeugdhulp (zowel ambulante als het kind thuis woont of residentieel als het kind uit huis wordt geplaatst in een instelling) wordt ingezet naar aanleiding van een kindbeschermingsmaatregel, dan spreken we van jeugdhulp in gedwongen kader. De organisaties hebben verschillende rollen en verantwoordelijkheden in de verschillende kaders. In paragraaf 2.3 gaan we verder in op de werkwijze van de verschillende organisaties in de jeugdbeschermingsketen.

Het vrijwillig en gedwongen kader

Vrijwillig kader

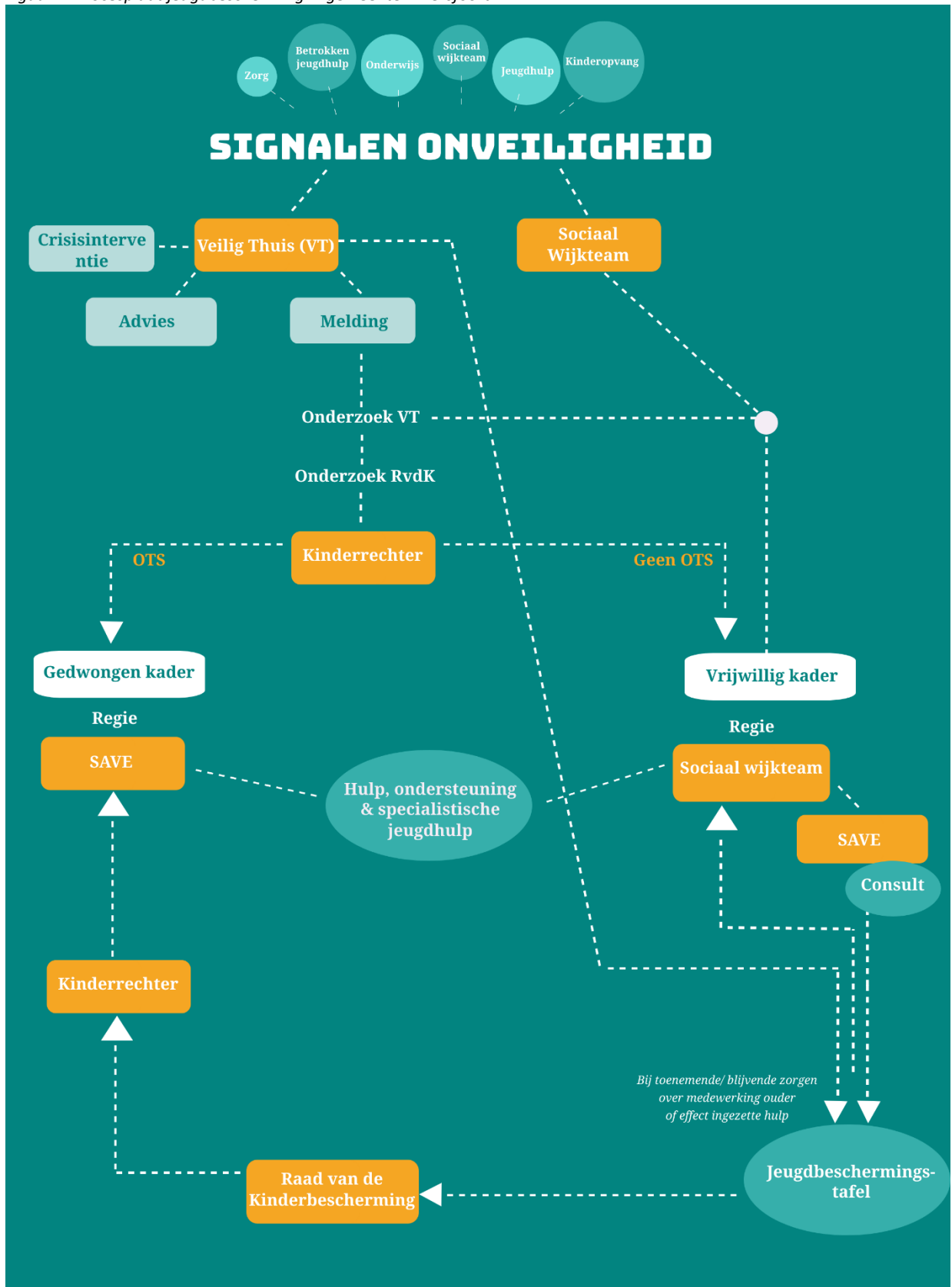
Zolang er geen kindbeschermingsmaatregel is opgelegd door de rechter en er wordt hulp verleend, is er sprake van hulp in het vrijwillig kader. Hulp en ondersteuning van het wijkteam is vrijwillig. De wijkteams zijn regievoerder bij het vrijwillig kader. Ook in het vrijwillig kader zijn er zorgen over de veiligheid van het kind en is het wijkteam of (specialistische) jeugdhulp betrokken, maar er wordt dan vrijwillig hulp ingezet en de ouders hebben zelf nog de regie samen met het wijkteam.

Gedwongen kader

Als er een kindbeschermingsmaatregel wordt opgelegd is er sprake van een zogenaamd gedwongen kader. De regie ligt dan bij de GI. Op basis van de cijfers in de jeugdmonitor van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) werden in het jaar 2020 385 jeugdbeschermingstrajecten in Amersfoort uitgevoerd. Bij 295 trajecten ging het om een OTS en bij 90 trajecten om voogdij. Op basis van de voorlopige cijfers voor 2021 is het aantal trajecten in 2021 licht afgenomen: 360 jeugdbeschermingstrajecten waarvan 270 OTS en 90 voogdij.

De gemeente is verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van alle vormen van jeugdhulp in het vrijwillig en gedwongen kader en het organiseren van de kindbeschermingsmaatregelen.

Figuur 1. Procesplaat jeugdbescherming in gemeente Amersfoort



2.3 Werkwijze in de gemeente Amersfoort

We beschrijven in deze paragraaf hoe de verschillende organisaties werken op basis van de procesplaat in figuur 1. De complexiteit van de jeugdbeschermingsketen is moeilijk weer te geven in een procesplaat. Het proces is schematisch weergegeven en de complexiteit wordt in de tekst toegelicht. In bijlage 7 is een algemene praatplaat opgenomen die in gesprek met cliënten (en andere betrokkenen) wordt gebruikt, maar niet is toegespitst op de situatie in Amersfoort. Alle betrokken organisaties – met uitzondering van het wijkteam – zijn regionaal georganiseerd. Dit betekent dat hun werkwijze in Amersfoort niet anders is dan in de andere gemeenten in de regio. Wel kan de lokale samenwerking anders zijn. Daar waar het van toepassing is, gaan we in op de lokale situatie in Amersfoort.

We beschrijven eerst het proces dat voorafgaat aan het opleggen van een kindbeschermingsmaatregel (2.3.1) en vervolgens het proces tijdens de uitvoering van een kindbeschermingsmaatregel (2.3.2). We volgen hierbij de stappen in de procesplaat.

2.3.1 Proces voorafgaand aan kindbeschermingsmaatregel

Signalen komen binnen

Signalen dat het niet goed gaat met een kind kunnen door verschillende organisaties met toestemming van de ouders aan het wijkteam worden gemeld (of ouders kunnen zelf hulp vragen bij het wijkteam). Wanneer ouders geen toestemming geven aan de signalerende organisatie voor melding bij het wijkteam, wanneer vrijwillig ingezette hulp geen verbetering met zich meebrengt, of wanneer er sprake lijkt te zijn van acute en structurele onveiligheid, wordt een melding gemaakt bij VT. Ook kunnen betrokken omstanders en professionals van de signalerende organisaties bij VT anoniem advies vragen bij het cluster 'advies' door te bellen naar het meldpunt van VT. Niet alle signalen leiden dus tot meldingen¹⁶ en niet alle meldingen leiden tot een kindbeschermingsmaatregel.

Een melding bij VT

Alle meldingen van professionals, omstanders en organisaties die binnenkomen worden in behandeling genomen bij het meldpunt VT. Het meldpunt beslist of de melding direct wordt doorgezet naar het wijkteam, of een crisisteam erop af wordt gestuurd, of dat het team Veiligheidsvoorwaarden en Vervolg en Onderzoek (VV&O) de melding nader onderzoekt. Er is een telefoonnummer voor de regio Utrecht. Er is geen specifiek nummer voor Amersfoort. Volgens respondenten van het wijkteam zorgt een melding er soms voor dat ouders wel willen meewerken. Dan volgt er dus geen jeugdbeschermingstraject.

Het eerste contact met cliënten

Het eerste contact van een gezin met VT bij een melding is met het team VV&O. Op basis daarvan wordt besloten of dit een vervolg krijgt in het product 'veiligheidsvoorwaarden en vervolg' (1) nader 'onderzoek' (2) of dat het 'cluster crisis' (3) wordt ingezet.

1. *Veiligheidsvoorwaarden en vervolg*

Het product veiligheidsvoorwaarden en vervolg wordt ingezet als ouders willen meewerken. Dan wordt direct het wijkteam actief betrokken. Bij een veiligheidsvoorwaarden en vervolg traject belt VT standaard één informant, bijvoorbeeld de huisarts, de school of het consultatiebureau en soms meer indien nodig. VT stelt voorwaarden om de veiligheid van het kind te garanderen en draagt dit over aan de betrokken hulpverleners, bijvoorbeeld het wijkteam. VT monitort deze voorwaarden een jaar.

¹⁶ Professionals hebben de verplichting om melding te maken bij vermoedens van kindermishandeling en huiselijk geweld volgens de Meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld.

2. *Onderzoek*

VT doet onderzoek als er sprake is van veel zorgen of als ouders niet willen meewerken. Hiervoor benadert VT meerdere informanten, ook betrokken hulpverleners. Het onderzoek kan leiden tot veiligheidsvoorwaarden en een vervolgtraject in het vrijwillig kader, of tot een onderzoek door de RvdK.

3. *Crisis*

Bij een vermoeden van acute onveiligheid wordt het cluster crisis ingezet en gaat VT direct op een gezin of een situatie af. VT blijft dan maximaal tien werkdagen betrokken. Binnen deze tien werkdagen zorgt VT er voor dat de acute onveiligheid is weggenomen door veiligheidsafspraken te maken en de juiste hulpverlening in te zetten. Ook hier spreken ze met meerdere informanten en betrokkenen om zo goed mogelijk zicht te krijgen op de (on)veiligheid. In Amersfoort wordt dan ook direct het wijkteam betrokken, mocht die nog niet betrokken zijn.

Organiseren van een jeugdbeschermingstafel

Als volgens de betrokken professionals de vrijwillige hulp onvoldoende tot resultaten leidt en/of als ouders niet willen meewerken en er een onveilige situatie ontstaat, kunnen zij een Jeugdbeschermingstafel (JBT) organiseren. De JBT wordt ingezet om te zoeken naar kansen en mogelijkheden in het vrijwillig kader. Er wordt gekeken onder welke voorwaarden het nog mogelijk is om de problemen in het vrijwillig kader op te lossen. Er is dan sprake van preventieve jeugdbescherming. Na een JBT volgt dus niet altijd een gedwongen kader. Mochten die kansen en mogelijkheden er niet meer zijn, of in geringe mate, dan wordt er een raadsonderzoek gestart waarbij wordt gekeken of een (V)OTS nodig is met eventuele uithuisplaatsing. Bij de JBT zijn betrokken professionals, de RvdK en ouders aanwezig en soms de jeugdige en/of personen uit het netwerk van de ouders. De JBT wordt door SAVE of VT georganiseerd.

Preventieve jeugdbescherming

Het wijkteam kan SAVE inschakelen bij de begeleiding van de gezinnen. Dit valt onder preventieve jeugdbescherming. Per situatie bepaalt het wijkteam de betrokkenheid van SAVE bij het gezin. Het wijkteam schakelt SAVE in op drie manieren in het vrijwillig kader:

1. *Preventief consult*

Een overleg tussen wijkteam en SAVE, er wordt meegedacht zonder dat de naam van een cliënt bekend is.

2. *Participerend consult*

Met toestemming van de ouders voert een SAVE medewerker maximaal twee gesprekken met het gezin. De medewerker van het wijkteam is hierbij aanwezig. Om gebruik te maken van een participierend consult moet het daarvoor beschikbare aanmeldformulier worden ingevuld. Dat gebeurt het liefst in samenspraak met de betrokken ouder(s) en kinderen.

3. *SAVE-begeleiding*

De medewerker van het wijkteam vraagt in samenspraak met de ouders en/of jeugdige een SAVE medewerker aan te sluiten bij de begeleiding. Of er een SAVE begeleiding ingezet wordt, besluit SAVE na het preventief consult.

SAVE stelt voorwaarden naar aanleiding van het startgesprek. De ouders en/of jeugdige kunnen samen met de betrokken wijkteammedewerker op basis van deze voorwaarden een plan van aanpak (veiligheidsplan) maken. De JBT is altijd een gezamenlijk besluit van SAVE en het wijkteam en wordt altijd onder verantwoordelijkheid van en door SAVE of VT georganiseerd. Voordat een JBT kan plaatsvinden moeten er benodigde stukken worden aangeleverd. Wijkteammedewerkers kunnen altijd contact opnemen voor advies. Ouders en kinderen boven de twaalf jaar geven toestemming voor een JBT.

Indienen van een verzoek tot raadsonderzoek bij de RvdK

Indien er zorgen zijn om de veiligheid van het kind kunnen VT en de GI's (SAVE, WSG en LJ&R) de RvdK betrekken bij een jeugdbeschermingstafel of inschakelen voor een raadsonderzoek. In het raadsonderzoek onderzoekt en beschrijft de raadsonderzoeker van de RvdK de situatie en de zorgen over het kind en het gezin en gaat hij/zij op zoek naar mogelijke oplossingen.¹⁷ De RvdK is een landelijke organisatie en werkt met gebiedsteams. De gemeente Amersfoort valt onder het gebied Midden-Nederland. In de regio Utrecht (waar Amersfoort onder valt) hebben de gemeenten de GI's gemandateerd om de verzoeken tot het raadsonderzoek namens de gemeenten (en dus ook de lokale wijkteams) op te stellen en in te dienen voor de jeugdigen die nog geen maatregelhulp ontvangen.¹⁸ Dit betekent dat als het wijkteam een verzoek tot raadsonderzoek wil, er eerst contact is met de GI.

Het indienen van een verzoek gebeurt via een afgesproken werkwijze. Ouders en jeugdigen en de betrokken medewerker van het wijkteam worden volgens deze werkwijze altijd over proces en inhoud geïnformeerd, tenzij dit de veiligheid van de jeugdige schaadt. Dit is vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (zie verder samenwerking).¹⁹

De RvdK denkt mee in casuïstiek (consultfunctie)

De RvdK kent ook een consultfunctie: ze hebben bureaudiensten waarbij professionals de RvdK om advies kunnen vragen of om mee te denken in (anonieme) casuïstiek. Met betrekking tot kinderen in Amersfoort zijn dat bijvoorbeeld professionals van VT of SAVE (of een van twee andere GI's) of de wijkteams die een vraag stellen over een anonieme casus. Bijvoorbeeld met de vraag of er een JBT nodig is, een spoedonderzoek, of een (V)OTS met eventueel een uithuisplaatsing. In de meeste van die gevallen vindt er een JBT plaats.

De RvdK adviseert de kinderrechter

De RvdK heeft de verantwoordelijkheid de kinderrechter een onafhankelijk en onderbouwd advies te geven waarin het belang van het kind centraal staat. De RvdK stemt voor het raadsonderzoek af met andere instanties wie zicht houdt op de veiligheid en wat noodzakelijk is voor een traject. De RvdK kan de rechter verzoeken een kindbeschermingsmaatregel op te leggen.

De kinderrechter bepaalt

De kinderrechter is uiteindelijk degene die beslist of er een kindbeschermingsmaatregel wordt opgelegd (en of deze wordt verlengd). Dit kan bijvoorbeeld een (V)OTS zijn, een uithuisplaatsing, en/of hulp die moet worden ingezet voor het kind (bijvoorbeeld een bepaalde vorm van therapie).

¹⁷ <https://www.kinderbescherming.nl/voor-kind-en-ouder/hoe-verloopt-een-raadsonderzoek/informatie-van-mensen-die-het-kind-of-gezin-goed-kennen#:~:text=De%20raadsonderzoeker%20beschrijft%20de%20situatie,kind%20of%20gezin%20goed%20kennen>.

¹⁸ Uitzondering hierop zijn de verzoeken door de burgemeester.

¹⁹ Daarnaast kan de RvdK ook ambtshalve om een raadsonderzoek verzoeken. De RvdK kan bij de uitvoering van zijn taken in het kader van schoolverzuim-, straf-, gezag- en of omgangszaken een onveilige (en ontwikkelingsbedreigende) situatie aantreffen en ambtshalve een onderzoek naar de opvoedingssituatie starten. In dat geval informeert de RvdK (indien nodig en zicht op de veiligheidssituatie noodzakelijk is) de gemeente of een door de gemeente aangewezen jeugdhulpaanbieder.

2.3.2 Proces tijdens de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregel

Uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen door de GI's

Voor het uitvoeren van de kindbeschermingsmaatregel is in de regio SVMN gecontracteerd als hoofdaannemer. SAVE Jeugdbescherming en VT Utrecht maken deel uit van SVMN. SAVE Jeugdbescherming is de GI die de kindbeschermingsmaatregelen uitvoert. SVMN heeft voor de inzet van de jeugdbeschermingstaken voor specifieke doelgroepen overeenkomsten gesloten met twee onderaannemers: de GI's WSG en LJ&R. WSG heeft specifieke expertise over de doelgroep kinderen en ouders met een (licht) verstandelijke beperking (LVB), ziekte of handicap. LJ&R heeft specifieke expertise over de doelgroep gezinnen en jongeren die vastlopen in complexe situaties en met meervoudige en vaak langdurige problematiek. Naar inschatting is het aandeel van LJ&R 5%, van WSG 20% en van SAVE 75% in het aantal jeugdbeschermingstrajecten in Amersfoort. In dit onderzoek is gesproken met SAVE en WSG.

Na het opleggen van de kindbeschermingsmaatregel krijgt het kind een gezinsvoogd toegewezen. De gezinsvoogd heeft de regie en moet zes weken na de start van de OTS een plan van aanpak opstellen. Bij de opstelling daarvan dient de ouder/verzorger betrokken te worden.²⁰ In dit plan van aanpak worden de doelen gesteld waaraan gewerkt dient te worden en het plan vormt daarmee de basis voor de hulp die tijdens de OTS wordt geboden. De ouder/verzorger krijgt de mogelijkheid om zijn mening aan het plan toe te voegen, voordat het definitief wordt. Vervolgens begeleidt en evalueert de gezinsvoogd de uitvoering van het plan van aanpak.

Gedurende de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregel is de afspraak dat het wijkteam betrokken blijft. Uit de interviews met de professionals van de ketenpartners en de ouders blijkt dat dit niet altijd het geval is of niet zo wordt ervaren. De gezinsvoogd heeft de regie. Het wijkteam kan hulp en ondersteuning bieden aan de ouders maar soms ook aan het kind. Soms is het wijkteam meer op de achtergrond betrokken. Als het wijkteam betrokken blijft, is het gemakkelijker om het gezin over te dragen als de maatregel wordt afgesloten.

Bepalen welke jeugdhulp nodig is

De GI's hebben het wettelijk mandaat (art 3.5) om te zorgen dat de juiste hulp wordt geboden aan het kind (en het gezin). De bevoegdheid is beperkt tot het inzetten van hulp voor de kinderen of voor begeleiding bij scheidingen. SAVE (en ook de andere GI's) hebben geen wettelijk mandaat om zorg voor ouders in te zetten. Wel kunnen zij ouders adviseren over zorg en hulp en ondersteuning voor hun problematiek en hen bijvoorbeeld doorverwijzen naar het wijkteam. Het is de taak van het wijkteam om hulp en ondersteuning te bieden aan de ouders en/of hen door te verwijzen naar passende hulp. Het wijkteam werkt in de regel systemisch. Ze kijkt naar het geheel van individuen om de situatie beter te maken. Het doel van het inzetten van jeugdhulp is om de ontwikkelingsbedreigingen voor de kinderen weg te nemen en om het gezin weer in de eigen kracht te zetten.

De gezinsvoogd mag zelf geen jeugdhulp bieden (art 3.2.2 van de jeugdwet) maar bepaalt welke jeugdhulp nodig is. Soms is in de uitspraak van de rechter al opgenomen welke jeugdhulp moet worden ingezet. Dit kan hulp en ondersteuning van het wijkteam zijn maar in de meeste gevallen betreft het gespecialiseerde jeugdhulp.

²⁰ Vanuit jeugdwet art 4.1.2 hebben de ouders/gezin het wettelijk recht om een familiegroepsplan te maken, mits ouders zelf het gezag hebben. Hier zijn een paar uitzonderingen op. Het plan van aanpak moet aansluiten op het familiegroepsplan. Dit is in de interviews niet aan de orde geweest.

De inzet van gespecialiseerde jeugdhulp

Voor de uitvoering van gespecialiseerde jeugdhulp is door jeugdhulpregio Eemland, waar Amersfoort centrumgemeente van is, BSA Jeugdhulp gecontracteerd.²¹ Daarnaast zijn er ook nog aanbieders die via PxQ worden gefinancierd en kan specialistische jeugdhulp worden ingezet via het landelijk transitie arrangement (LTA). De meeste kinderen met een kinderbeschermingsmaatregelen krijgen hulp van BSA Jeugdhulp. BSA Jeugdhulp is een netwerkorganisatie van zeven aanbieders voor *specialistische* jeugdzorg. Een programmateam stuurt de netwerkorganisatie aan. De samenwerkende partijen zijn: GGz Centraal Fornsese, 's Heeren Loo, Leger des Heils, Pluryn, De Rading Jeugd- en Opvoedhulp, Timon en Youké. BSA Jeugdhulp werkt in de regio Amersfoort in: Amersfoort, Baarn, Bunschoten, Eemnes, Leusden, Soest en Woudenberg. BSA werkt met gebiedsteams, ook in Amersfoort. In Amersfoort zijn vier gebiedsteams. In de gebiedsteams werken ambulante hulpverleners met ieder een eigen specialisme. Er wordt één beschikking afgegeven op naam van de gebiedsteams. BSA Jeugdhulp werkt met een participierend consult om te bepalen of een cliënt bij hen past en op basis van de situatie en de hulpvraag worden medewerkers ingezet die samen kunnen bieden wat nodig is.²² BSA Jeugdhulp kan indien zij zelf niet de passende hulp kan bieden, adviseren welke aanbieders iets kunnen betekenen voor de cliënt. BSA gaat niet over het LTA aanbod en de jeugdhulp die via PxQ wordt gefinancierd. In dit onderzoek is alleen gesproken met BSA Jeugdhulp en niet met andere aanbieders van gespecialiseerde jeugdhulp.

Verlengen of afsluiten van een kinderbeschermingsmaatregel

Een kinderbeschermingsmaatregel wordt opgelegd voor de maximale duur van een jaar. Jaarlijks wordt bepaald of de maatregel kan worden afgesloten of moet worden verlengd. De GI kan om een verlenging van de OTS en een uithuisplaatsing vragen bij de kinderrechter. De rechter beslist dan over een verlenging van maximaal één jaar.

De RvdK heeft een toetsingsfunctie

De RvdK toetst het beëindigen van een OTS, een tussentijdse uithuisplaatsing of het niet verlengen van een uithuisplaatsing en een verlenging van een OTS en uithuisplaatsing van langer dan twee jaar. De RvdK beoordeelt hiervoor samen met de ouders en betrokken hulpverlening of de doelen van de kinderbeschermingsmaatregel zijn behaald. In Amersfoort vindt de toetsing plaats op basis van stukken in het dossier en telefonisch contact met de gezinsvoogd en ouders. Er vindt geen toetsing plaats in een gezamenlijk gesprek met ouders, GI, wijkteam en RvdK.

Overdracht naar het wijkteam bij afsluiten kinderbeschermingsmaatregel

Als een kinderbeschermingsmaatregel wordt beëindigd wordt de casus overgedragen door de GI aan het wijkteam. Het wijkteam blijft de casus monitoren vanuit hun betrokkenheid bij het gezin of, in geval van meerderjarigheid, begeleidt het naar Wmo.

2.4 Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg

Ouders en jeugdigen die advies behoeven of klachten hebben over de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen, kunnen advies vragen en een klacht indienen bij het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg (AKJ), een landelijk opererende organisatie, verspreid over meerdere vestigingen in het land. Het AKJ is de 'vertrouwenspersoon' in de jeugdhulp en heeft tot doel het

²¹ Tijdens het veldwerk van dit onderzoek loopt de aanbesteding van o.a. specialistische jeugdhulp. De selectiebeslissing is 13 juni 2022 verzonden. Gemeenten hebben voor het perceel specialistische jeugdhulp de volgende aanbieder geselecteerd: combinatie bestaande uit Youké, GGZ Centraal en De Rading met onderaannemers Timon, Leger des Heils, 's Heeren Loo, Pluryn, De Forensische Zorgspecialisten en Amerpoort. Met deze aanbieder is direct na de zomervakantie de gunningsfase gestart. Voor meer info zie www.amersfoort.nl/inkoop2023.

²² <https://www.bsajeugdhulp.nl/over-bsa-jeugdhulp>.

beschermen van de rechtspositie van cliënten in de jeugdhulp. Mensen die te maken hebben met jeugdhulp kunnen een beroep doen op het AKJ voor ondersteuning of informatie en advies. Dit is jeugdzorg breed, dus niet alleen voor de jeugdbescherming. Het gaat bijvoorbeeld ook over de toegang van de jeugdhulp, gezinshuizen en plekken in de residentiele setting. De rol als onafhankelijk vertrouwenspersoon zit hem in eerste instantie in het informeren, adviseren en ondersteunen. Ook ondersteunt het AKJ mensen bij het verwoorden van hun onvrede in de jeugdhulp en het bij het indienen van klachten. Deze klachten kunnen bijvoorbeeld gaan over het wijkteam in Amersfoort, maar ook over VT of de RvdK.

2.5 Samenwerking in de keten

In deze paragraaf beschrijven we de samenwerkingsafspraken tussen de betrokken ketenpartners, hoe de samenwerkingsstructuur is georganiseerd en hoe de samenwerking wordt ervaren door de organisaties en professionals in de lokale jeugdbeschermingsketen in Amersfoort. Er zijn twee samenwerkingsovereenkomsten. De eerste is een samenwerkingsovereenkomst tussen 26 gemeenten over de financiering en aansturing van SVMN. De tweede is een samenwerkingsovereenkomst tussen de 26 gemeenten en de keten over de uitvoering van de jeugdbescherming.

Gemaakte samenwerkingsafspraken

1. Samenwerkingsovereenkomst tussen 26 gemeenten

De provincie Utrecht met zijn 26 gemeenten is opgedeeld in zes jeugdzorgregio's. Zij werken bovenregionaal samen in de financiering en aansturing van SVMN voor de uitvoering van VT en (preventieve) jeugdbescherming en jeugdreclassering. Binnen SVMN is SAVE (met zijn onderaannemers WSG en LJ&R) de GI die de kinderbeschermingsmaatregelen uitvoert. De 26 gemeenten²³ hebben deze samenwerking bestendigd in een samenwerkingsovereenkomst.²⁴

2. Samenwerkingsovereenkomst van de keten

De 26 Utrechtse gemeenten, SVMN (zowel de VT als de GI met de onderaannemers) en de RvdK, hebben hun samenwerking bestendigd in een samenwerkingsovereenkomst (zie bijlage 4 voor de samenwerkingsafspraken). Er zijn algemene afspraken gemaakt om de inzet van jeugdbescherming in het gedwongen kader te voorkomen. SAVE bewaakt hiervoor de ondergrens met betrekking tot veiligheid en de GI's en de wijkteams werken conform '1 gezin, 1 plan en 1 regisseur'. De verdere afspraken gaan over hoe de samenwerking tussen de gemeenten en SAVE is vormgegeven. Het gaat hierbij om de samenwerking tussen en de werkwijze van VT, wijkteam, RvdK en GI's. Daarnaast zijn afspraken gemaakt over toeleiding naar de jeugdbescherming, onder meer over de werkwijze van de JBT en de toeleiding naar een raadsonderzoek. Ook zijn afspraken gemaakt over de rol van ouders in het vrijwillig en gedwongen kader. Tot slot zijn er nog een aantal afspraken gemaakt over specifieke onderwerpen zoals schoolverzuim, de Verwijs Index Risico (VIR) en over hoe te handelen bij verschil van mening over de meest passende aanpak tussen betrokkenen.

Samenwerkingsstructuur

Er is een aantal structuren/overleggen opgezet op strategisch en organisatorisch niveau (1) en op uitvoerend niveau (2) om de samenwerking te bevorderen.

²³ De 26 gemeenten die deze samenwerkingsovereenkomst hebben ondertekend zijn: Amersfoort, Baarn, de Bilt, Bunnik, Bunschoten, Eemnes, Houten, IJsselstein, Leusden, Lopik, Montfoort, Nieuwegein, Oudewater, Renswoude, Rhenen, de Ronde Venen, Soest, Stichtse Vecht, Utrecht, Utrechtse Heuvelrug, Veenendaal, Vijfheerenlanden, Wijk bij Duurstede, Woerden, Woudenberg en Zeist.

²⁴ Samenwerkingsovereenkomst januari 2020.

1. Strategisch en organisatorisch niveau

- Op organisatieniveau vinden er gesprekken plaats tussen SAVE en de wijkteams met de coördinator namens de leidinggevenden van de wijkteams, de manager van SAVE en de regionaal manager van VT. In dit overleg worden diverse zaken besproken, waaronder ook over personeel. Zo is het personeelstekort bij SAVE aan de orde geweest, maar ook de uitbreiding van het personeel bij de wijkteams. Het is van belang dat de organisaties hiervan op de hoogte zijn. In dit overleg wordt gekeken wat de consequenties zijn en hoe hiermee om te gaan.
- Op strategisch niveau is er ieder kwartaal een overleg tussen de bestuurders van de wijkteams en SAVE en de betrokken managers van de wijkteams en SAVE.
- Er vindt structureel een ketenoverleg plaats met beleid (Amersfoort/regio), manager wijkteam (Amersfoort/regio), manager SAVE, manager VT, manager WSG, manager RvdK, manager BSA Jeugdhulp en de transformatiemanager regionale samenwerking. Onderwerpen zijn: samenwerkingsafspraken, ontwikkelingen en situatie organisatie (personeel, wachttijden).

2. Uitvoeringsniveau

- In de interviews noemden de medewerkers van het wijkteam en SAVE dat ze elkaar weten te vinden als het actuele casuïstiek betreft. De medewerkers van het frontteam SAVE hebben twee keer per jaar afstemming met twee medewerkers van het wijkteam of zoveel vaker als nodig is in een specifieke situatie. In dit overleg kunnen bijvoorbeeld nieuwe collega's over en weer worden geïntroduceerd en nieuwe werkwijzen met elkaar besproken. Dit overleg zorgt ervoor dat men elkaar kent. Waar nodig sluit het frontteam aan bij teamvergaderingen en een paar keer per jaar worden er inspiratiemiddagen georganiseerd voor SAVE en medewerkers van het wijkteam.
- Sinds het begin van 2022 is ook een doorbraaktafel georganiseerd waarbij op casusniveau de jeugdbescherming, het wijkteam en BSA Jeugdhulp aan tafel zitten om in het geval van wachtlijsten *out of the box* te bespreken hoe op een creatieve manier binnen drie maanden hulp ingezet kan worden. De betrokken ouders en jongeren zijn hierbij aanwezig (ervaringsdeskundigen²⁵ zijn hier niet bij aanwezig maar er is wel een optie om deze toe te voegen via het project Ervaringsacademie van Netwerk Beter Samen).²⁶

Daarnaast wordt op bovenregionaal intensief samengewerkt op bestuurlijk niveau, managers niveau en op ambtelijk niveau. Er is een gezamenlijke tender en er zijn gezamenlijke samenwerkingsafspraken. Ook ligt er een gezamenlijke regiovisie huiselijk geweld. Vier keer per jaar worden bovenregionale accountgesprekken met SVMN gevoerd en vier keer per jaar regionale accountgesprekken met SVMN. Hier worden de kwartaalrapportages en strategische onderwerpen, zoals het koersprogramma, besproken.

Ervaringen met de samenwerking in de praktijk door de ketenpartners²⁷

Uit de gesprekken met de professionals van de verschillende ketenpartners komt het beeld naar voren dat er in de afgelopen jaren geïnvesteerd is in een betere samenwerking en communicatie tussen de betrokken ketenpartners. Voordat we ingaan op de verschillende ervaringen van en over organisaties

²⁵ Ervaringsdeskundigen zijn kinderen, jongeren en ouders die op basis van persoonlijke en collectieve ervaringskennis in staat zijn deze kennis door te geven aan anderen. Zij hebben vaardigheden opgedaan om ervaringskennis in te zetten en door te geven aan anderen ten behoeve van persoonlijke ondersteuning, uitvoering en/of beleid.

²⁶ Uit het technisch wederhoor blijkt dat dit niet meer op deze wijze wordt uitgevoerd. Er zijn nieuwe afspraken gemaakt over casussen die langer dan drie maanden op de wachtlijst staan. Er wordt dan opgeschaald met BSA en het lokale team en zo nodig een bijeenkomst gepland. Daarnaast is er een bovenregionale projectleider die dit monitort en de knelpunten verzamelt.

²⁷ De ervaringen van ouders worden beschreven in hoofdstuk 3.

in de jeugdbeschermingsketen, omschrijven we een aantal overkoepelende thema's die in de gesprekken naar voren kwamen.

Regie en continuïteit in de keten

Er zijn afspraken gemaakt over wie op welk moment regie voert en wanneer betrokken blijft. Het wijkteam houdt de regie in het vrijwillig kader. De jeugdbeschermingsorganisaties denken indien dan nodig mee in het vrijwillig kader en sparren met de wijkteammedewerker. In het gedwongen kader hebben de jeugdbeschermingsorganisaties de regie. Uit de interviews met het wijkteam en SAVE bleek dat recent de afspraak is gemaakt dat een wijkteam altijd betrokken blijft. In de praktijk wisselt het hoe die regie eruit ziet. Soms is het wijkteam actief betrokken en soms heeft het meer een rol op de achtergrond. In principe wordt de casus niet afgesloten bij het wijkteam en kunnen ze dus altijd weer worden ingeschakeld. In het collegebesluit over de subsidie van SVMN van 8 februari 2022 staat vermeld dat de lokale samenwerkingsafspraken tussen het wijkteam en SAVE vernieuwd zijn en aangescherpt.

In de gesprekken met gezinsvoogden in de cliëntentrajecten hoorden we dat het op het niveau van de casussen echter niet altijd duidelijk is wie de regie voert en wie welke rol heeft en pakt. Voor ouders, maar ook voor professionals, is het niet altijd duidelijk wie wanneer aan zet is. Volgens de geïnterviewde gezinsvoogden is de gezinsvoogd uiteindelijk eindverantwoordelijk voor de waarborging van de veiligheid van het kind.

Ook horen we terug dat het overdragen van regie bij het opleggen en afsluiten van een kinderbeschermingsmaatregel efficiënter kan. De geïnterviewde gezinsvoogden hebben de ervaring dat het wijkteam niet in alle casussen betrokken is. In sommige casussen heeft het wijkteam ook meer een rol op de achtergrond. Overdracht naar het wijkteam kost in die gevallen meer tijd. Bij de uitvoerende professionals is het ook niet altijd duidelijk wanneer ze wel en niet moeten overdragen naar het wijkteam. Dit is niet bevorderlijk voor de continuïteit van de hulp en de begeleiding van ouders. Een ander voorbeeld is onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor het naar een andere instelling gaan als een uithuisgeplaatst kind een instelling moet verlaten. Respondenten benoemen verder dat de manier van handelen soms verschilt per professional en het netwerk dat hij heeft.

Informatie-uitwisseling

In de gesprekken met de verschillende organisaties bleek dat de informatie-uitwisseling tussen de jeugdbeschermingsorganisaties, de RvdK en het wijkteam over het algemeen goed verloopt. VT geeft aan dat de wijkteams in Amersfoort goed op de hoogte zijn van de in te zetten maatregelen. Beter dan in vergelijking met andere regio's.

Met betrekking tot de informatie-uitwisselen worden enkele verbeterpunten genoemd:

- Meer tussentijdse informatie-uitwisseling tussen wijkteam, gespecialiseerde jeugdhulp en de gezinsvoogd tijdens de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel.
- Bij huisartsen, maar ook bij wijkteams, is er soms terughoudendheid bij het uitwisselen van informatie in verband met privacy en AVG. Hiervoor is volgens respondenten toestemming van ouders nodig.

Dossiervorming

Met betrekking tot dossiervorming merken meerdere organisaties op dat zij er tegenaan lopen dat opdrachtgevers verschillende eisen stellen aan de verschillende organisaties met betrekking tot dossiers. Dit kost veel tijd.

JBT kan beter worden benut

De respondenten van de RvdK benoemen dat een JBT toch relatief vaak uitmondt in een raadsonderzoek. Dit hangt – volgens hen – samen met het moment waarop de GI (SAVE en WSG in de regio) of VT beslist om een JBT in te zetten, met de deskundigheid en met de mogelijkheden van de medewerkers in het vrijwillige veld.

Als een JBT niet uitmondt in een verzoek tot raadsonderzoek worden de vastgelegde afspraken niet altijd, conform de afspraak, aan de RvdK toegestuurd.

Ervaringen van en over organisaties

Wijkteam

- Vanuit SAVE en VT wordt opgemerkt dat er een prettige manier van samenwerken is met de wijkteams in Amersfoort. Het wijkteam kijkt naar wat er nodig is, neemt verantwoordelijkheid en gaat goed te werk bij onveilige situaties.
- Ook de BSA Jeugdhulp vindt de ontwikkelingen in de samenwerking met het wijkteam positief. BSA Jeugdhulp kan het wijkteam ondersteunen en als het niet meer nodig is een stap terug doen.
- Wanneer jeugdbeschermingsorganisaties zijn betrokken bij gezinnen met bijvoorbeeld LVB-problematiek of andere specifieke problematiek, zoals complexe echtscheidingen, merken de respondenten van GI op dat deze specifieke kennis niet in alle wijkteams aanwezig is. In die gevallen is het soms lastig om het gezin weer over te dragen aan het wijkteam als de kindbeschermingsmaatregel afloopt.
- Wanneer er nog geen wijkteammedewerker is gekoppeld aan het gezin, is het voor VT soms lastig om het wijkteam in Amersfoort te bereiken. Er wordt dan naar een algemeen nummer verwezen of naar een mailadres, maar hier komt dan pas na een paar dagen reactie op.²⁸
- De RvdK ervaart de samenwerking met de wijkteams over het algemeen als prettig. De RvdK ziet vaker dat zaken een gedeelde verantwoordelijkheid zijn, bijvoorbeeld als de wachtlijsten lang zijn. Ook is er steeds meer begrip voor elkaar en de communicatie is over het algemeen goed.

SAVE

- Het wordt als prettig ervaren dat SAVE intern een frontteam heeft geformeerd waar de wijkteams terecht kunnen met hun (afstemmings)vragen. Hierdoor kent iedereen elkaar goed en dit maakt dat wijkteams eerder een adviserend consult aanvragen. De bereikbaarheid is daardoor verbeterd. Dit wordt als prettig ervaren door de wijkteams omdat je zo elkaar beter kent en de lijnen korter zijn.
- BSA Jeugdhulp ziet graag dat SAVE hen eerder betreft bij een jeugdbeschermingstraject om gezamenlijk te kijken naar welke behandeling passend is voor de jeugdige. Nu wordt BSA Jeugdhulp soms laat betrokken waardoor het gevoel heerst dat hun inhoudelijke expertise, en de vraag welke behandeling passend is voor deze jeugdige, niet goed wordt meegenomen. Hierdoor wordt soms niet de juiste behandeling aangevraagd.
- De RvdK geeft aan dat de samenwerking met de jeugdbeschermingsorganisaties goed en constructief is, de lijnen zijn kort.

BSA Jeugdhulp

- Gezinsvoogden geven aan dat, wanneer er een uitspraak ligt voor een rechterlijke maatregel, ze het frustrerend voor het proces vinden als BSA Jeugdhulp niet snel kan worden ingezet. Wachtlijden bij BSA Jeugdhulp zijn te lang voor gezinnen die in een gedwongen kader op korte termijn hulp nodig hebben. Zowel gezinsvoogden als BSA jeugdhulp geven aan dat er ook gebruik

²⁸ Uit het technisch wederhoor blijkt dat er een rechtstreeks nummer is voor SAVE, VT en huisartsen. Ten tijde van het onderzoek was dit directe nummer niet bekend bij huisartsen.

wordt gemaakt van jeugdhulporganisaties die via PxQ worden gefinancierd door de gemeente, bijvoorbeeld mediaton bij echtscheiding of gespecialiseerde GGZ-zorg.

- Er is gewerkt aan de verkorting van de wachttijden bij spoedmachtigingen voor uithuisplaatsingen. Deze wachttijden zijn afgenomen en ook de verblijfsduur neemt af. De samenwerking met SAVE en de het verkorten van de wachttijden kunnen nog worden verbeterd.

RvdK

- De communicatie van de RvdK aan het wijkteam met betrekking tot het verloop van de wachttijden voor raadsonderzoek kan worden verbeterd.
- De mandatering van VT en de GI (SAVE) in de regio voor het verzoek tot raadsonderzoek kan volgens de RvdK vertragend werken in gezinnen waar geen SAVE-begeleiding preventief wordt ingezet omdat er dan eerst contact moet worden gelegd met SAVE. Voor de gezinnen waarin wel SAVE- begeleiding wordt ingezet, is deze werkwijze zinvol geeft een andere stakeholder aan.

2.6 Kwaliteit en effectiviteit van de geboden zorg

De kwaliteit van de geboden zorg is over het algemeen goed

Over het algemeen wordt de ingezette hulp vanuit BSA Jeugdhulp en het wijkteam door de geïnterviewde instanties beoordeeld als goed. Wel wordt door geïnterviewde gezinsvoogden opgemerkt dat BSA Jeugdhulp erg is gericht op vrijwilligheid van hulp en medewerking van ouders en kinderen.

Tekort aan passende hulp bij complexe (multi)problematiek

De respondenten vinden het moeilijk om de juiste hulp te vinden voor problemen op meerdere leefgebieden en complexe problematiek. Voor deze gezinnen is in de regio onvoldoende passende hulp beschikbaar. Ook voor gezinnen bij wie langdurig passende hulp nodig is, bijvoorbeeld vanwege een LVB en/of om intergenerationele patronen te doorbreken, is het lastig om passende hulp in te zetten. Volgens sommige respondenten wordt er nu in die gevallen met ad hoc oplossingen gewerkt in reactie op incidenten. Als voorbeeld is genoemd dat als er sprake is van complexe GGZ-problematiek, er soms gekozen wordt voor tijdelijke overbruggingszorg in de vorm van begeleiding/coaching als de situatie dusdanig ernstig wordt. Maar die hulp lost het probleem niet op.

2.7 Toegang tot jeugdhulp en zorg

Lange wachttijden in de keten

De belangrijkste knelpunten met betrekking tot de toegang tot jeugdhulp zijn de wachttijden in de keten. Dit geldt niet alleen voor de specialistische jeugdhulp maar ook voor raadsonderzoeken. Als bijvoorbeeld bij de JBT wordt beslist dat er een raadsonderzoek nodig is, zijn er wachttijden bij de RvdK. Er is dan een overbruggingsperiode waarin het kind in een onveilige situatie zit en soms is ook onduidelijk welke instantie dan de regie houdt op de veiligheid van het gezin.

Dit is niet alleen een probleem in Amersfoort, ook landelijk speelt dit probleem. Dat heeft o.a. te maken met personeelstekort en tekort aan specialistisch aanbod voor complexe problematiek.

Een aantal specifieke factoren in Amersfoort hebben invloed op de vertraging volgens de respondenten:

- De mandatering van VT en de GI (SAVE) in de regio voor het verzoek tot raadsonderzoek kan vertragend werken in gezinnen waar geen SAVE-begeleiding preventief wordt ingezet omdat er

dan eerst contact moet worden gelegd met SAVE. Voor de gezinnen waar wel SAVE-begeleiding wordt ingezet, is deze werkwijze zinvol.

- De toegang tot specialistische jeugdhulp via BSA Jeugdhulp wordt door de jeugdbescherming als vertragend ervaren. De gezinsvoogd heeft de opdracht om in het plan van aanpak te bepalen welke jeugdhulp nodig is. Daarna volgt aanmelding bij BSA Jeugdhulp. Na de centrale intake volgt vaak nog een intake bij de jeugdhulporganisatie die de hulp gaat bieden. Dit werkt vertragend.

GI alleen bevoegdheid voor inzetten jeugdhulp

Zoals eerder gezegd heeft de GI geen bevoegdheid voor het verwijzen van ouders naar individuele hulp. Ouders moeten die hulp zelf aanvragen.

HOOFDSTUK 3 DE ERVARINGEN VAN GEZINNEN

In dit hoofdstuk staan de volgende deelvragen centraal:

- **Hoe en door wie** worden ouders en jeugdigen tijdens een traject in de jeugdbeschermingsketen ondersteund? (3.1)
- Wat zijn de **ervaringen van ouders en jeugdigen** die te maken hebben gehad met een jeugdbeschermingsmaatregel? (3.2)
- Hoe ervaren de ouders en jeugdigen **de samenwerking** tussen de instanties in de keten en de samenwerking met hen (in welke mate sluiten zij voldoende aan op de vragen en behoeften van gezinnen, ouders en kinderen)? (3.3)

De resultaten in dit hoofdstuk zijn gebaseerd op acht cliënttrajecten en de gesprekken met elf ouders, drie kinderen en drie gezinsvoogden. Het gaat dus vooral om de ervaringen van ouders.

3.1 Ondersteuning van ouders en jeugdigen

Uit een analyse van acht cliënttrajecten blijkt de complexiteit van de keten. Ouders worden tijdens een jeugdbeschermingstraject ondersteund door verschillende professionals die na elkaar of tegelijkertijd een rol spelen. Ouders krijgen in elk geval te maken met de gezinsvoogd, de jeugdhulpprofessionals, de kinderrechtster, VT en RvdK. De kinderrechtster, VT en de RvdK hadden in die trajecten geen begeleidende rol. Daarnaast is het heel divers, afhankelijk van de casus, van wie ouders en jeugdigen hulp en ondersteuning krijgen, maar ook door wie ze zich ondersteund voelen. Bijvoorbeeld het wijkteam, pleegouders en pleegzorgbegeleider, school, hulpverlener van de ouders of huisarts. In langdurige trajecten wisselen de professionals ook binnen organisaties. In enkele casussen speelt de advocaat een belangrijke rol als vast aanspreekpunt. Daarnaast spelen ook personen uit het netwerk van ouders een rol in de ondersteuning. Ook dit verschilt per casus. Voorafgaand aan het contact met de jeugdbeschermingsketen zijn er vaak ook al verschillende professionals betrokken geweest bij het gezin. Daarnaast is in vier casussen betrokkenheid geweest van het AKJ, zoals ondersteuning bij het indienen van een klacht en een klachtgesprek.

3.2 Ervaringen van ouders en jeugdigen

In de acht cliënttrajecten die we in kaart hebben gebracht zien we een aantal terugkerende thema's en factoren. Hoewel de meeste van de geïnterviewde ouders negatieve ervaringen hebben, betekent dit niet dat het volledige traject als negatief wordt ervaren. Als ouders in aanraking komen met de jeugdbescherming is dit altijd een heftige ervaring. Gedurende het hele traject naar, en ook na het opleggen van een kindbeschermingsmaatregel hoorden we negatieve maar ook positieve ervaringen. We constateren de volgende thema's die terugkeren in meerdere trajecten:

- *Veel instanties en (wisselende) hulpverleners*
Gezinnen krijgen te maken met veel instanties tijdens een jeugdbeschermingstraject. Het is voor ouders en kinderen niet altijd duidelijk wie bij welke instantie hoort. Daarnaast krijgen zij ook binnen een instantie te maken met verschillende hulpverleners. Er is veel verloop van hulpverleners en jeugdbeschermers.
- *Onduidelijkheid over het verschil tussen organisaties en hun rollen*
Het is onduidelijk wat het verschil is tussen SAVE en VT. SAVE en VT zijn onderdeel van SVMN en hebben hetzelfde logo en mailadres. Ouders vinden dit verwarrend. Hierdoor is het onderscheid

niet altijd duidelijk en hebben sommige ouders het beeld dat deze organisaties “onder één hoedje spelen”. Daarnaast werken binnen BSA Jeugdhulp meerdere organisaties samen. Het is voor ouders niet duidelijk wat het verschil is tussen de organisaties die binnen BSA Jeugdhulp samenwerken. Wanneer hebben ze te maken met BSA Jeugdhulp en wanneer met bijvoorbeeld Youké of de Rading? Bovendien is het onduidelijk voor ouders wat de rol is van verschillende partners met betrekking tot de toegang en de indicatiestelling van BSA Jeugdhulp. Het is niet duidelijk wie bepaalt welke jeugdhulp nodig is en of een jeugdige door een van de organisaties van BSA Jeugdhulp kan worden geholpen. Een respondent vertelt:

“Het is verwarrend, het lijkt soms net een spinnenweb. Samen veilig heeft hetzelfde logo als veilig thuis. De een is een jeugdhulpmedewerker en de ander een gezinsvoogd. Het is onhandig en onoverzichtelijk.”

- **Wachttijden zijn lang**

De wachttijden voor (specialistische) jeugdhulp zijn lang. Een OTS wordt soms verlengd omdat er nog geen hulp is ingezet. Ouders voelen zich niet geholpen. Maar ook de geïnterviewde professionals missen de mogelijkheid om acuut hulp in te zetten.

- **De klik tussen gezinsvoogd en gezin is cruciaal**

De samenwerkingsrelatie met de betrokken gezinsvoogd is bepalend voor de ervaring. Daarvoor is het cruciaal dat ouders vertrouwen hebben in de gezinsvoogd en zich serieus genomen voelen.

- **Kennis en deskundigheid wijkteam wisselend**

Sommige ouders hebben positieve ervaringen met hulp en ondersteuning en doorverwijzingen van het wijkteam en hebben prettig contact. Andere ouders ervaren weinig respons van het wijkteam en vinden dat zij onvoldoende zicht hebben op het daadwerkelijke probleem. Zo zegt een ouder:

“Je gaat daar naar toe met een klacht om hulp te krijgen, maar zij weten het ook niet. Ze komen met ideeën die we al lang hebben geprobeerd, en ze lopen vast. Een wijkteam bestaat uit kleine organisaties waar ze snel kunnen schakelen, zo wordt gezegd, maar zo heb ik het niet ervaren.”

Niet bij alle wijkteams waar de ouders mee te maken krijgen, lijkt voldoende expertise over complexe en specifieke problematiek. Met name op thema's zoals LVB-problematiek, psychische problematiek en autisme. Het verschilt ook per professional of er kennis is. Een respondent vertelt:

“Ik had eerst iemand bij het wijkteam die ervaring had met autisme. Zij ging jammer genoeg weg. Daarna kreeg ik iemand die dat niet had. Dat ging niet goed. Ik had er geen vertrouwen meer in dat ze mij konden helpen. Dat ging niet goed. Nu heb ik gelukkig al een hele tijd iemand die me wel goed helpt.”

Tot slot is de rol van het wijkteam niet altijd duidelijk voor ouders als er een OTS is uitgesproken. Sommige gezinnen zien dan het wijkteam helemaal niet meer.

- **Informatie en voorlichting ouders**

Uit de cliënttrajecten blijkt dat ouders soms weinig geïnformeerd zijn over wat een OTS precies inhoudt en soms het gevoel hebben dat ze weinig keuze hebben. De volgende drie behoeften zijn door ouders in de gesprekken benoemd:

- Informatie over rechten en plichten van ouders in een jeugdbeschermingstraject en wat een kindbeschermingsmaatregel inhoudt.

“Nee, toen ik in aanmerking kwam met het wijkteam en SAVE wist ik niet wat het verschil was tussen het vrijwillig en gedwongen kader en wat mijn rechten daarin waren. Daar ben ik nooit over geïnformeerd.”

- Informatie over de JBT.
- Ondersteuning van een advocaat, of een andere ondersteuner in het traject die het perspectief van de ouders en het kind kan verwoorden, die voor hun rechten kan opkomen als zij dat zelf niet kunnen en die kan ondersteunen bij knelpunten in het traject. De eerste keer naar de rechtbank is voor veel ouders spannend en overweldigend. Iemand die namens hen het woord doet en deskundig is, helpt en is noodzakelijk om de rechten van ouders en kinderen te verdedigen.

- **Onduidelijkheid en ontevredenheid over de JBT**

Het is voor meerdere ouders niet duidelijk wat de JBT is, wat de rollen van de verschillende professionals aan de JBT zijn en wat hun eigen rol en rechten zijn. Ouders voelen het als een dwangmiddel. Ze hebben het gevoel dat ze gedwongen worden om mee te werken in het vrijwillig kader omdat ze anders in het gedwongen kader eindigen. Dit voelt als een onprettige en onwettelijke bejegening.

- **Ontevredenheid over dossiervorming**

Meerdere ouders hadden opmerkingen over dossiervorming. Sommige ouders ervaren dat er weinig dossierkennis is waardoor gezinnen elke keer opnieuw hun verhaal moeten doen. Hierdoor worden gezinnen ‘hulpverlenersmoe’.

Een respondent vertelt:

“Elke keer vertel je opnieuw je verhaal, en de kinderen moeten ook opnieuw hun verhaal doen, en geef je aan hoe je het wil. Het is vervelend om elke keer opnieuw het verhaal te vertellen, vooral ook voor de kinderen. Zij krijgen hierdoor een afkeer tegen hulpverleners.”

Andere ouders ervaren dat dossiers soms niet volledig zijn, feiten en meningen niet goed worden onderscheiden en meningen zomaar worden overgenomen. Zij kunnen als ouders daar onvoldoende op reageren. Zij zeggen dat er fouten in het dossier staan die ook na klachten niet gewijzigd worden. Er wordt voortgebouwd op wat bijvoorbeeld in het dossier van de RvdK staat. Er wordt met verouderde informatie gewerkt en er wordt geen nieuwe stand van zaken opgemaakt. Bij (v)chtscheiding is goede dossiervorming ook lastig omdat de verschillende partijen hun eigen verhaal en interpretatie van de werkelijkheid hebben.

De geïnterviewde professionals in de trajecten geven aan dat zij graag zelf het verhaal van ouders horen. Het overnemen van gegevens uit het dossier heeft ook het risico dat onjuiste feiten worden overgenomen. De situatie van een gezin is ook niet statisch, situaties en omstandigheden veranderen.

3.3 Samenwerking tussen betrokken professionals

In deze paragraaf gaan we nader in op hoe ouders de samenwerking tussen de instanties in de keten ervaren en de samenwerking van de organisatie met henzelf en de jongeren.

Samenwerking tussen instanties in de keten

Ouders ervaren de jeugdbeschermingsketen als complex. Ze hebben vaak geen overzicht en weten niet wie welke rol heeft en hoe ze met elkaar samenwerken. Dit is voor ouders in Amersfoort niet anders dan in de rest van het land. Met betrekking tot de lokale situatie in Amersfoort valt een aantal zaken op in de gesprekken met de ouders:

- *Onduidelijk wie de regie heeft*

De samenwerkingsafspraken over wie de regie heeft zijn in theorie op organisatieniveau wel helder maar in de praktijk niet. Het is voor ouders niet altijd duidelijk wie de regie heeft. Bijvoorbeeld als het wijkteam, een gezinsvoogd van SAVE en jeugdhulp zijn betrokken, is het voor ouders niet duidelijk wie de regie heeft. Professionals benoemen zelf ook dat de regie in de praktijk niet altijd gepakt wordt en dat zij elkaar daar niet altijd op aanspreken.

- *De ingezette jeugdhulp van BSA Jeugdhulp wordt over het algemeen goed bevonden*

De geïnterviewde ouders zijn over het algemeen tevreden met de ingezette jeugdhulp door een van de organisaties van BSA Jeugdhulp. Ouders die niet of minder tevreden zijn, waren het niet eens met de uitkomsten van het onderzoek of de intake en vonden dat er soms weinig rekening werd gehouden met de situatie van het kind bij bijvoorbeeld het inplannen van afspraken (school, vrije tijd).

- *Ouders ervaren een eilandjescultuur*

Ouders ervaren een “eilandjescultuur”: organisaties delen te weinig informatie, er is weinig transparantie en weinig communicatie en overleg onderling. Sommige ouders ervaren dat organisaties te weinig samenwerken. Bovendien vinden ouders dat de betrokken organisaties soms zaken op elkaar afschuiven. Zij vinden dat er te weinig naar het geheel van de betrokken hulpverlening bij het gezin en/of naar het geheel van de problematiek van het gezin wordt gekeken.

- *Fysiek overleg tussen betrokkenen is belangrijk*

In sommige trajecten vindt er regelmatig fysiek overleg plaats tussen de betrokken professionals en de ouders. Ouders ervaren dit als prettig en goed voor de samenwerking. In andere trajecten is dat minder of niet het geval. Ouders hebben dan het idee dat er achter hun rug om wordt bepaald wat er nodig is.

3.4 Samenwerkingsrelatie van professionals met ouders en gezin

Een goede samenwerkingsrelatie tussen gezin en professionals is een belangrijke basis voor goede ervaringen in de trajecten. In de casussen hebben we voorbeelden gezien waarin die goede

samenwerkingsrelatie er wel en niet was. Een goede samenwerkingsrelatie is afhankelijk van een aantal factoren, blijkt uit de gesprekken met de gezinnen:

- **De 'klik' met de gezinsvoogd is belangrijk**

'De klik' is lastig concreet te maken. De klik kan te maken hebben met achtergrond, leeftijd en levenservaring. Maar vaak is het een gevoelskwestie waar moeilijk de vinger op te leggen is. Het is in elk geval belangrijk dat ouders zich veilig voelen en vooral gehoord. Een gelijkwaardige relatie is echter lastig in een jeugdbeschermingstraject waar er sprake is van een machtsverhouding. Bij de meeste kindbeschermingsmaatregelen hebben ouders nog steeds gezag en hebben zij hun wettelijke taken en plichten in te vullen voor hun gezin. Alleen is er ook een kader van de gezinsvoogd waar ze aan moeten voldoen. In sommige casussen ervaren de ouders dat de gezinsvoogd de macht heeft gekregen van de kinderrechter om te bepalen wat nodig is. Ouders weten niet goed wat hun rechten en plichten zijn.

De meeste geïnterviewde ouders hebben meerdere gezinsvoogden meegemaakt vanwege ziekte, zwangerschapsverlof, andere baan of verandering van GI. Met sommige voogden was er wel een klik en met anderen niet. In dat laatste geval ervaren de ouders de samenwerkingsrelatie als negatief. Sommige ouders hebben zelf om een andere gezinsvoogd gevraagd als er geen klik was. Niet bij alle ouders is dit verzoek ingewilligd.

"Ik had geen klik met de eerste gezinsvoogd. Ze kwam binnen en zei wat ik moest doen. Ze had helemaal geen begrip voor mijn situatie."

- **Praten mét ouders en jeugdigen in plaats van over**

Het is belangrijk om mét de ouders en jongeren te praten in plaats van óver hen.

"We hebben ook een positieve ervaring met SAVE. Dit kwam doordat de communicatie goed was, ze veel informatie aan ons gaven en er werd geluisterd naar het kind. De wijze waarop met ons gesproken werd was goed. Het was een prettige manier van omgaan met elkaar."

- **Er mogen niet te veel wisselingen zijn**

Het is belangrijk dat er langere tijd eenzelfde professional hulp biedt aan het gezin. Door ziekte en personeelstekort komen wisselingen (te) vaak voor.

"Er waren eerst twee voogden, een viel toen uit wegens ziekte en een had een andere baan, dus toen kregen we een nieuwe. Het duurde erg lang voordat we wisten dat er iemand ziek was en we een nieuwe voogd zouden krijgen. Hier werden we niet over geïnformeerd."

- **Voldoende tijd voor live contact is belangrijk**

Ouders geven aan behoefte te hebben aan voldoende tijd voor live contact met professionals als dit nodig is. Meerdere ouders vinden het contact te beperkt. In de cliënttrajecten viel ook op dat er grote verschillen zijn tussen de trajecten en ook binnen de trajecten in de mate waarin de professionals live contact hadden met ouders en kinderen. Dit lijkt niet alleen afhankelijk van de ernst van de problematiek maar ook van de persoon.

- *Ouders moeten zich serieus genomen voelen*

Ouders en kinderen voelen zich niet altijd serieus genomen in hun zorgen. Meerdere ouders geven aan dat professionals volgens hen soms in een tunnelvisie zitten en dan onvoldoende luisteren naar ouders en kinderen. Deze ouders hebben de indruk dat de gezinsvoogd alleen de feiten verzamelt en opschrijft wat in deze visie past. Als de ouders voelen dat de professional hen serieus neemt, wordt de samenwerkingsrelaties als positiever beoordeeld.

- *Vertrouwen in de professional is cruciaal*

Er moet vertrouwen zijn dat de professional de juiste hulp gaat regelen. Sommige ouders ervaren de betrokkenheid van de gezinsvoogd dan als positief, als een ontlasting van de ouders. In andere gevallen hebben ouders de ervaring dat de gezinsvoogd niet goed weet wat de juiste hulp is en/of dit niet kan organiseren.

“De ervaring met de huidige voogd is goed. Ik kan door de voogd meer afstand nemen en dat brengt mij veel rust. Ik zat er te veel bovenop. De voogd neemt het over en zorgt dat het in orde komt en ze pakt echt door. We hebben geluk gehad met deze voogd. We zijn het echt niet altijd eens met elkaar, maar we komen er altijd samen uit. Ze heeft een hart voor de familie.”

- *Helderheid over welke regie ouders zelf nog hebben*

Er zijn ouders die het gevoel hebben zelf regie te houden over het traject, maar er zijn ook ouders die zich onmachtig voelen. Dit geldt ook voor het traject waarin sprake is van vrijwillige jeugdhulp. Het is voor ouders niet altijd duidelijk waar zij zelf nog regie over hebben.

- *Geef voldoende informatie als professional*

Een goede informatieverstrekking draagt bij aan een goede samenwerkingsrelatie. Als ouders te weinig informatie krijgen, weten ze niet waar ze aan toe zijn. Soms ontvangen ze bijvoorbeeld ook geen of weinig updates over het uit huis geplaatste kind. Sommige informatie in brieven komt intimiderend over.

HOOFDSTUK 4 RECENTE EN TOEKOMSTIGE ONTWIKKELINGEN

In dit hoofdstuk staan de twee volgende deelvragen centraal:

- Wat zijn de **voorgenomen veranderingen** in de jeugdbeschermingsketen uit het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming? (4.2)
- Hoe **sluiten de uitkomsten van dit onderzoek aan** op de voorgenomen veranderingen? (4.3).

Alvorens op de toekomstige ontwikkelingen in te gaan, beschrijven we de veranderingen in de lokale en regionale keten die in de afgelopen jaren zijn ingezet om de jeugdbeschermingsketen te verbeteren.

4.1 Recente ontwikkeling in de regionale jeugdbeschermingsketen

Ontwikkelingen van SVMN

De afgelopen jaren hebben de ketenpartners en SVMN in de regio enkele knelpunten in hun werkwijze en het functioneren van SAVE aangepakt. Aanleiding hiervoor waren de landelijke rapporten van de inspecties, klachten, media-aandacht, discussies bij de gemeenteraad en er was een data-lek. Klachten gingen onder meer over de wijze van rapporteren, bejegening en onderzoek. Het vertrouwen van cliënten en professionals was geschaad en door kritische berichtgeving is SVMN onder een regionaal vergrootglas komen te liggen.²⁹ Uit een notitie³⁰ van de fracties Lijst Sanders³¹, GroenLinks, CDA en CU kwamen onder meer zorgpunten van ouders naar voren, zoals het ondermijnen van de eigen regie van de ouders, gebrek aan pedagogische vaardigheden, onvoldoende feitenonderzoek en waarheidsvinding, de wederzijdse afhankelijkheid van VT en SAVE dat zorgt voor perverse prikkels en weinig inzet van preventie en ambulante jeugdhulp.

De veranderagenda

Om de knelpunten aan te pakken is SVMN een interne organisatieontwikkeling gestart gericht op een cultuurverandering. Zo heeft SVMN in 2019 een veranderagenda opgesteld. Doelen van de veranderagenda waren

- 1) Het versterken van het vertrouwen van cliënten in zorgvuldig handelen van SVMN.
- 2) Het blijvend bouwen aan het vertrouwen van burgers (meldingsbereidheid) en de samenwerking met ketenpartners en opdrachtgevers.
- 3) Het versterken van het lerend vermogen van de organisatie.³²

Het koersdocument

In de periode april – juli 2020 heeft het Verwey-Jonker Instituut, in opdracht van de 26 samenwerkende Utrechtse gemeenten, een onafhankelijke reflectie uitgevoerd op de veranderagenda van SVMN.³³ Op 1 juli 2021 lanceerde SVMN het nieuwe Koersprogramma “Samen doen wat helpt”. Het Koersprogramma bouwt voort op de veranderagenda van SVMN – waarin vanaf medio 2019 het vergroten van openheid en transparantie centraal stond – en op de aanbevelingen uit de

²⁹ Veranderagenda SVMN 22 mei 2019.

³⁰ Notitie van de fracties Lijst Sanders, GroenLinks, CDA & ChristenUnie ter voorbereiding van het rondetafelgesprek op 12 januari 2021.

³¹ Deze fractie is na de verkiezing van naam veranderd en heet nu Beter Amersfoort.

³² Veranderagenda SVMN 22 mei 2019.

³³ Beantwoording schriftelijke vragen 2020 – 160 ‘Vragen over het functioneren van Samen Veilig – Midden Nederland’.

onafhankelijke reflectie van het Verwey-Jonker Instituut. Het Koersprogramma is vormgegeven met ouders, jongeren en medewerkers van SVMN. Het biedt een antwoord op de geconstateerde problemen en geeft richting aan de benodigde cultuurverandering van SVMN. De kern van het programma is de inzet op een versterking van vertrouwen in SVMN bij kinderen en volwassen cliënten. Vertrouwen in transparantie, in ontwikkeling van het vakmanschap van medewerkers en de versterking van de samenwerking met partners en opdrachtgevers. Het Koersprogramma geeft specifiek aandacht aan de rol van de cliënt en van de medewerker (professionals van SVMN).³⁴

Kernwaarden

De beweging “Samen doen wat helpt” is een leerproces, geeft de respondent van SVMN aan. Onder deze beweging liggen vier waarden:

1. Cliënt centraal: wij sluiten aan bij de leefwereld en de behoefte van de cliënt.
2. Deskundig: we brengen allemaal onze eigen deskundigheid en ervaring in. We zorgen er samen voor dat ieder zich gehoord voelt.
3. Partnerschap: we werken samen aan hetzelfde doel: veiligheid en ontwikkeling.* We kunnen het niet alleen, we hebben elkaar nodig. Ieder heeft een andere rol.
4. Lerend & transparant: we kijken kritisch naar onszelf en anderen mogen dat ook. We laten zien wat we doen en hoe we dat doen.

SVMN wil een lerende organisatie zijn. Met de beweging “Samen doen wat helpt” probeert SVMN een cultuurverandering in de organisatie te bewerkstelligen. Centraal staat aan te sluiten bij de leefwereld van de cliënt, maar ook van opdrachtgevers, de gemeente en gemeenteraadsleden en de kritische pers. Het algemene beeld in de interviews met de stakeholder is dat SVMN de afgelopen jaren werkt aan de ontwikkelpunten binnen de organisatie.

Doorbraakaanpak

Naar aanleiding van de aanbeveling van de inspectie (IGJ) voor een doorbraakaanpak is de gemeente Amersfoort met de andere gemeenten in de regio aan de slag gegaan om er voor te zorgen dat kinderen in gezinnen met een jeugdbeschermingsmaatregel tijdig passende hulp krijgen, en waar dit nodig is ook buiten de regio. Daarnaast hebben sommige kinderen zeer specialistische hulp nodig die maar op één of twee plekken in Nederland beschikbaar is.

Aan de doorbraaktafel zitten SAVE, het wijkteam en BSA Jeugdhulp. Er wordt via een standaard werkwijze gewerkt aan de hand van een lijst van kinderen die wachten op een doorbraakaanpak. Per casus wordt met de verschillende disciplines besproken wat passende hulp is voor het kind en hoe dat binnen drie maanden kan worden ingezet. Daarbij wordt out of the box naar een creatieve oplossing gezocht soms ook buiten de kaders van de reguliere jeugdhulp. Het gaat om maatwerk. Zo kan bijvoorbeeld voor een meisje dat op de wachtlijst staat voor een behandelplek bij een zorgaanbieder, de uithuisplaatsing worden voorkomen doordat het hele gezin thuis in therapie gaat. In een andere casus wordt een maatwerktraject ingericht waarin een team altijd klaar staat om hulp te verlenen vanuit verschillende disciplines zoals GGZ, verslavingszorg, traumabehandeling. De aanwezigen aan de doorbraaktafel zoeken gezamenlijk naar een oplossing in gezamenlijke verantwoordelijkheid. Volgens de respondenten van SAVE lukt het in de helft van de gevallen om de hulp in te zetten. Bij de andere helft van de gevallen wordt bekeken wie nu aan zet is en wie (buiten)regionaal hulp gaat zoeken.

³⁴ Collegebericht 2021-140 ‘Koersprogramma SVMN’.

Afspraken tussen SAVE en het wijkteam

De lokale afspraken tussen SAVE en de wijkteams zijn begin 2022 hernieuwd en aangescherpt. In het interview benoemt SAVE dat zij met het wijkteam afspraken hebben gemaakt over hun blijvende betrokkenheid bij een gezin als er sprake is van een gedwongen kader. Dit om ervoor te zorgen dat, wanneer bij het afsluiten van een kindbeschermsmaatregel een afschaling naar vrijwillig kader nodig is, het wijkteam op de hoogte is van de situatie van het gezin. Ook als er vragen zijn op andere leefgebieden tijdens de uitvoering van de kindbeschermsmaatregel kan het wijkteam dan snel inspringen mocht het nodig zijn. Er is in de afgelopen periode gewerkt aan het intensiveren van de samenwerking tussen het wijkteam en SAVE.

Inzet extra middelen

In de subsidie aan SVMN³⁵ zijn extra middelen verstrekt om aan de knelpunten in de jeugdbeschermingsketen te werken:

- Extra middelen voor VT-onderzoeken omdat medewerkers meer tijd nodig hebben voor het zoeken naar passende hulp en omdat de casuïstiek zwaarder wordt, waardoor twee in plaats van een medewerker het onderzoek uitvoeren.
- Bijdrage aan een ontwikkelplan om op drie thema's knelpunten op te lossen: arbeidsmarktvragestuk, samenwerking en wachtlijsten in de keten door middel van de doorbraakmethode en de toenemende zwaarte van de caseload van de medewerkers, zoals de toename van juridisering, onveiligheid voor medewerkers en complexe echtscheidingsproblematiek. Voor dit laatste knelpunt zijn geen extra middelen gevraagd.

Ervaren resultaten van de ontwikkelingen

De samenwerking tussen de wijkteams en SAVE wordt – nu in zijn algemeenheid – als goed ervaren. Het aantal SAVE-begeleidingen is in 2021 afgenomen. Dit komt volgens respondenten doordat de expertise van de wijkteams groeit en er minder betrokkenheid vanuit SAVE nodig is.

Het AKJ ziet sinds de veranderagenda in 2019 dat er een verbetering is gemaakt. De jeugdbescherming is makkelijker toegankelijk geworden voor het behandelen van klachten. Het AKJ wordt snel uitgenodigd voor een klachtgesprek en er komt een snelle reactie op de klachtbrieven. Wel zien zij nog variatie in de kwaliteit van de verslagen die daarop volgen.

4.2 Voorgenomen landelijke veranderingen

Basisprincipes

Het toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming schetst op hoofdlijnen hoe de kind- en gezinsbescherming er over vijf tot tien jaar moet uitzien. De toekomstige kind- en gezinsbescherming gaat uit van vier basisprincipes (1) gezinsgericht (2) rechtsbeschermend en transparant (3) eenvoudig en (4) lerend.

Kerntaken

Daarnaast gaat het toekomstscenario uit van negen kerntaken van effectieve kind- en gezinsbescherming:

1. Preventie, (vroeg)signalering en informele steun.
2. Vragen en zorgen ontvangen en het geven van informatie en advies.
3. Het doen van een eerste en een uitgebreid onderzoek.
4. Vindbare en professionele (vrijwillige en gedwongen) hulp organiseren en verstrekken.

³⁵ Subsidie Samen Veilig Midden Nederland 2022, 8 februari 2022.

5. Bij spoed directe veiligheid organiseren.
6. Het verzoeken om gedwongen maatregelen.
7. Toetsen en tegenspraak organiseren.
8. Het beslissen over en uitspreken van gedwongen maatregelen.
9. Het bieden van rechtsbescherming aan kinderen en gezinnen.

Een meer centrale rol voor het wijkteam in Amersfoort

De belangrijkste structuurwijzigingen die deze basisprincipes inhouden zijn een centralere of uitgebreidere rol voor het wijkteam. Een professional uit het wijkteam is en blijft het vaste gezicht voor gezin – meer dan nu. Het wijkteam doet in het toekomstscenario een eerste onderzoek en inventariseert wat het gezin nodig heeft. In geval van zorgen over de veiligheid in het gezin en/of een ontwikkelingsbedreiging bij het kind, onderzoekt het team, samen met het gezin, welke feiten aanleiding geven tot bezorgdheid en welke vervolgstappen gepast zijn.

Het wijkteam gaat conform het kwaliteitskader ‘Werken aan veiligheid voor lokale teams’ werken en heeft een rol in het signaleren, bespreekbaar maken van, en handelen bij onveiligheid of ontwikkelingsbedreiging. Waar nodig betreft het wijkteam specialistische expertise. Hierbij kan gedacht worden aan schuldhulpverlening, specialistische jeugd- en volwassenhulp, of de GGZ voor jeugd en/of volwassenen. Het wijkteam krijgt daarmee ook een netwerkfunctie. Zij dragen niet over, maar zetten(jeugd)hulp in en schakelen waar nodig (veiligheids-)expertise in. Er is sprake van één vast gezicht binnen het wijkteam dat in voorkomende gevallen samen zal optrekken met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam. Het gezin, al dan niet met kinderen, krijgt dus een vaste professional of een vast duo dat langdurig bij hen betrokken blijft.

De gemeenten behouden de huidige verantwoordelijkheden in de zorg en ondersteuning aan inwoners en houden de taken zoals die nu zijn vastgelegd in de jeugdwet met betrekking tot jeugdhulp.

Invoering van Regionale Veiligheidsteams

De grootste organisatorische veranderingen zijn de totstandkoming van Regionale Veiligheidsteams onder decentrale aansturing, waarin de functies van de GI, VT en de RvdK worden samengebracht. Deze te ontwikkelen teams ondersteunen de gezinnen en hebben specialistische expertise op ontwikkelingsbedreiging en veiligheid. Zij zullen daarnaast de kindbeschermingsmaatregelen uitvoeren. Het Regionaal Veiligheidsteam wordt betrokken via het wijkteam of via meldingen van burgers, politie en andere professionals. Het Regionaal Team krijgt de verantwoordelijkheid om snel het wijkteam te betrekken om in gezamenlijkheid te bekijken wat nodig is. Leidend daarbij moet zijn dat het gezin op de hoogte moet zijn van de reden van de inzet van bepaalde hulp en ondersteuning. Professionals van het wijkteam en het Regionaal Veiligheidsteam beschikken over een samenhangend instrumentarium voor het voeren van gesprekken over ontwikkelingsbedreiging, een gezamenlijk instrumentarium voor risicotaxatie en screening op aard en ernst, en over een samenhangend handelingsrepertoire voor hulp en steun. Mocht hiertoe aanleiding zijn, dan stelt de professional die vanuit het Regionaal Veiligheidsteam betrokken is bij het gezin een uitgebreid onderzoek in. Bij gezinnen waar een uitgebreid onderzoek is uitgevoerd, monitort het Regionaal Veiligheidsteam hoe de veiligheid zich ontwikkelt in het verloop van de tijd. Bij de inzet van hulp en steun en ten behoeve van rechtsbescherming wordt altijd toetsing en tegenspraak georganiseerd. Daarbij passen uniforme uitgangspunten, processen en voorzieningen die horen bij zware beslissingen die ingrijpen in het privéleven van het gezin. Dit moet zorgvuldig en eenduidig gebeuren.

De Regionale Veiligheidsteams worden gepositioneerd op regionaal niveau en opereren vanuit een nieuwe publiekrechtelijke regionale organisatie. Dit betekent dat het overgrote deel van de taken van de RvdK, de GI en VT opgaan in de kerntaken van de op te richten Regionale Veiligheidsteams. Een publiekrechtelijke rechtsvorm betekent dat er een einde komt aan de marktwerking die nu voor de GI's geldt.

Tijd voor implementatie

Het realiseren van de voorgestelde wijzigingen in het toekomstscenario kost tijd. Voor sommige onderdelen zijn ook wetwijzigingen nodig. De overheid plant dan ook een periode van tien jaar voor de implementatie van het toekomstscenario.

Proeftuinen

In 2021 zijn zes proeftuinen gestart en in het najaar van 2022 starten nieuwe proeftuinen waarin het toekomstscenario wordt uitgetest. Opbrengsten uit deze proeftuinen worden weer verwerkt in het toekomstscenario. De eerste uitkomsten worden verwacht in het najaar van 2022 en zijn daarom niet verwerkt in dit onderzoek. Ook regio's die geen proeftuin zijn, kunnen aan de slag met het Toekomstscenario. Financiële middelen hiervoor kunnen deels komen uit de POK-middelen.³⁶

Onafhankelijke toets is nog onvoldoende geborgd

Het opleggen van een kindbeschermingsmaatregel door de rechter is ingrijpend voor ouders en kinderen. Dat vraagt om een onafhankelijke toets en advies aan de rechtspraak of de veiligheid van het kind in het geding is en of er maatregelen moeten worden genomen. Uit de internetconsultatie van het toekomstscenario en het advies van de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) komt naar voren dat deze onafhankelijke toets en het advies aan de rechtspraak in het toekomstscenario dat nu voorligt niet goed is geborgd. Dit vereist dus aanpassing. Er wordt enerzijds uitgewerkt wat het betekent voor het toekomstscenario als deze onafhankelijke toets en het advies aan de rechter onder Rijksverantwoordelijkheid blijft. Anderzijds wordt uitgewerkt wat het betekent als de onafhankelijkheid van deze toets en het advies aan de rechter wordt versterkt, maar wel decentraal wordt belegd, zoals het toekomstscenario nu voorstelt. Een advies hierover wordt in het najaar van 2022 verwacht. Dit wordt verwerkt in het nieuwe toekomstscenario.

Consequenties voor de lokale jeugdbeschermingsketen in Amersfoort

Het toekomstscenario geeft een visie aan die binnen 10 jaar gerealiseerd moet worden. Hierin zijn de contouren bekend, maar de gevolgen voor de lokale situatie en de consequenties voor de lokale jeugdbeschermingsketen zijn nog niet allemaal helder. Wel beschrijven we hieronder mogelijke consequenties voor de gemeente Amersfoort.

Het wijkteam krijgt meer regie bij gezinnen met vraagstukken rondom veiligheid. In de gemeente Amersfoort zijn er al afspraken over het vrijwillig en gedwongen kader met SVMN en het wijkteam. Afhankelijk van de rollen, taken en verantwoordelijkheden en hiermee gepaard gaand de afbakening van de werkzaamheden van het nieuw in te stellen regionaal veiligheidsteam, is het mogelijk dat het wijkteam een uitgebreidere opdracht krijgen van de gemeente Amersfoort voor gezinnen met veiligheidsvraagstukken. Denk aan extra fte, meer training, intervisie en supervisie om deze gezinnen beter te kunnen ondersteunen. Wat er nodig is moet nog nader worden bepaald bij de verdere uitwerking van het toekomstscenario. Daarnaast zullen er nieuwe samenwerkingsafspraken moeten komen tussen het wijkteam en het Regionaal Veiligheidsteam.

Verder wordt in het toekomstscenario gesproken over gezamenlijke taxatie-instrumenten voor het Regionaal Veiligheidsteam en het wijkteam. Onbekend is nog welke taxatie-instrumenten dit worden, maar afhankelijk daarvan vraagt dit een andere werkwijze van het wijkteam van Amersfoort. De gemeente Amersfoort moet de training van medewerkers en het komen tot een nieuwe samenwerking faciliteren.

³⁶ Gemeenten ontvangen structureel € 150 miljoen extra om de dienstverlening aan mensen in kwetsbare posities te versterken. De middelen komen naar aanleiding van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK).

Daarnaast is nog onbekend op welke schaal het Regionaal Veiligheidsteam gaat opereren en onder welke decentrale sturing het gaat vallen. Mogelijk kan het per jeugdzorgregio, veiligheidsregio of anders. Dit vraagt van de gemeente Amersfoort afstemming over en het opdrachtgeverschap richting het Regionaal Veiligheidsteam.

4.3 Lokale situatie in Amersfoort in het licht van het toekomstscenario

Omdat de resultaten en lessen uit de proeftuinen nog niet bekend zijn, kunnen we nog geen uitspraken doen over de lokale situatie in Amersfoort in het licht van het toekomstscenario. Wel worden in de regio reeds stappen gezet om naar het toekomstscenario toe te werken.

In het kader van het toekomstscenario is in Amersfoort in het voorjaar bij een wijkteam een pilot gestart waarin VT direct naar het wijkteam verwijst. Het wijkteam schakelt SAVE indien nodig in. Er worden gesprekken gevoerd om de samenwerking tussen BSA Jeugdhulp en SAVE te verbeteren. Er zijn afspraken gemaakt om een structuur te ontwerpen waarin casussen worden geëvalueerd en waarin van elkaar kan worden geleerd. In het najaar 2022 start een tweede wijkteam. Het streven is dat alle wijkteams in de zomer van 2023 zijn aangehaakt.

In de regio is reeds gestart met de transitie naar een meer centrale rol voor de wijkteams in 2019 met de mogelijkheid van advies, consult en begeleiding door SAVE bij gezinnen waar een wijkteammedewerker het gezin begeleidt.

De VNG heeft een kwaliteitskader vastgesteld 'Werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten'. Hierin zijn de taken en verantwoordelijkheden voor de signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling toegelicht. Daarnaast is een zelfscan ontwikkeld voor gemeenten om een goed beeld te krijgen van de inrichting van hun lokale (wijk)teams en of die voldoende is voor een effectieve signalering en aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Op basis van de resultaten van deze zelfscan kan worden bepaald op welke onderdelen de lokale teams versterkt moeten worden. Op lokaal niveau zijn al stappen gezet om de scan in te vullen. Er is vanuit het bovenregionale programma Werken aan Veiligheid Utrecht een menukaart opgesteld met een trainingsaanbod. Hier wordt lokaal al deels gebruikt.

In het kader van het versterken en uniformiseren van de wijkteams wordt verder aandacht besteed aan de nieuwe veiligheidstaken van wijkteams in het toekomstscenario. Hiervoor worden de volgende activiteiten in het plan van aanpak voor Versterking en uniformering lokale teams regio Amersfoort (2022) genoemd:

- Werksessie met beleidsadviseurs, lokale teams en VT/SAVE: gezamenlijk bespreken zelfscan.
- Op basis van uitkomsten bepalen wat nodig is voor medewerkers van lokale teams, qua vakmanschap (kennis, houding, vaardigheden) caseload, positionering en organisatie.
- In een ontwikkelplan vastleggen in hoeverre de lokale teams al zijn toegerust voor deze taken, welke versterking waar nodig is (kwaliteit en kwantiteit) en in welk tijdsplan dit haalbaar is.
- Op maat organiseren van de benodigde methodische versterking voor de lokale teams en borging daarvan, waarbij het tempo kan variëren per gemeente. Daarbij worden zo veel mogelijk bestaande trainingen gebruikt en de methodische uitwerking van SAVE voor een eenduidige inschatting van veiligheid en het verbeteren van de samenwerking; professionals spreken dan dezelfde taal en het vermindert administratief werk.
- Processen uitwerken tussen SAVE/RvdK/VT en de lokale teams voor toeleiding naar de JBT, de rol tijdens een maatregel en toetsing aan het einde (OTS).
- Organiseren van een *Learning loop*: gedurende het jaar via procesevaluaties van casuïstiek.
- Afspraken verfijnen (zie ook hiervoor).

In het onderzoek hebben we geen informatie gekregen over de stand van zaken van deze activiteiten.

Tot slot merken we op dat de structuur in Amersfoort, waarbij VT en SAVE onderdeel zijn van eenzelfde organisatie, vergelijkbaar is met het onderbrengen van GI en VT in het Regionaal Veiligheidsteam. Uit de gesprekken met ouders in dit onderzoek komt naar voren dat ouders het onduidelijk vinden dat VT en SAVE van dezelfde organisatie zijn en twee verschillende rollen hebben. Zij stellen vragen bij de onafhankelijkheid van het onderzoek door VT als dezelfde organisatie ook de kindbeschermingsmaatregelen uitvoert. Bij het invoeren van het toekomstscenario is het informeren van ouders over de onafhankelijkheid van het onderzoek een aandachtspunt.

HOOFDSTUK 5 DE ROL VAN DE GEMEENTE EN RAAD

In dit hoofdstuk staat de volgende deelvraag centraal:

- Wat is de **rol** van de raad?

Alvorens in te gaan op de rol van de raad bespreken we de verantwoordelijkheden van de gemeente Amersfoort met betrekking tot de jeugdbeschermingsketen.

5.1 Verantwoordelijkheden van de gemeente Amersfoort

Zoals eerder gezegd is de gemeente verantwoordelijk voor alle jeugdhulp en de uitvoering van de jeugdbeschermingsmaatregelen voor inwoners in Amersfoort. Zij heeft de plicht om jeugdhulp en ondersteuning te bieden en er voor te zorgen dat de benodigde jeugdhulp ook beschikbaar is. De gemeente heeft op grond van de Jeugdwet de volgende taken:

- jeugdhulpaanbieders van goede kwaliteit aanbieden;
- een beleidsplan voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg opstellen;
- voorzieningen op het gebied van jeugdhulp (jeugdhulpplicht) treffen;
- jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering aanbieden;
- maatregelen voor de aanpak van kindermishandeling nemen;
- de samenwerking met andere sectoren zoals zorg, onderwijs, politie en justitie zoeken;
- vertrouwenspersonen aanwijzen voor jongeren en (pleeg)ouders die te maken hebben met jeugdhulpverlening en jeugdbescherming.

De gemeente is verantwoordelijk voor de financiering en organisatie van jeugdhulp, VT en de uitvoering van de maatregelen jeugdbescherming. De taak van de gemeente is om procesregie te voeren op de jeugdbeschermingsketen door bijvoorbeeld heldere afspraken te maken met de GI's en de RvdK. Volgens de Jeugdwet moet jeugdhulp en de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering op een verantwoorde manier worden gedaan. Dit betekent dat de professionals vakbekwaam moeten zijn en dat voor sommige werkzaamheden geregistreerde professionals moeten worden ingezet.

Financiering van de jeugdbescherming

De zes Utrechtse jeugdzorgregio's, bestaand uit 26 gemeenten, hebben via een subsidietender in 2018 SVMN geselecteerd als de instelling die de taken VT, (preventieve) Jeugdbescherming en jeugdreclassering uitvoert.³⁷ SAVE is de GI en heeft met twee onderaannemers (WSG en LJ&R) afspraken gemaakt voor specifieke doelgroepen. Conform de Jeugdwet is de invulling van jeugdbescherming en jeugdreclassering een taak van de GI's. SAVE en onderaannemers geven hier invulling aan. In de subsidieregeling VT-JB-JR Utrecht liggen diensten, tarieven en de indexering vast. Deze subsidie wordt elk jaar vastgesteld. De subsidie bestaat uit een bovenregionale subsidie voor VT en een regionale subsidie voor de regio Amersfoort voor SAVE. In het collegebesluit over de subsidie van SVMN van 8 februari 2022 staat dat SAVE iedere regio regionaal bekostigt op basis van de afspraken in de subsidietender. Over SAVE wordt bovenregionaal afgestemd, maar regionaal besloten.

³⁷ Subsidie Samen Veilig Midden Nederland 2022, 8 februari 2022.

5.2 Taak en rol van de gemeenteraad

Met betrekking tot de jeugdbescherming kunnen de drie rollen van de gemeenteraad als volgt worden vertaald:

- De **kaderstellende** rol: de gemeenteraad stelt het beleidsplan voor de jeugdhulp en de budgetten vast.
- De **controlerende** rol: de gemeenteraad controleert de uitvoering van het beleid op basis van de jaarrekening, voortgangsverslagen en rekenkameronderzoek.
- De **volksvertegenwoordigende** rol: de gemeenteraad vertaalt de signalen van burgers naar beleid.

De gemeenteraad kan zijn kaderstellende en controlerende taken uitvoeren ten aanzien van de uitvoering van de kinderschermingsmaatregelen en de ingezet jeugdhulp. Zij hebben deze taak niet ten aanzien van de RvdK (deze valt onder de verantwoordelijkheid van de minister) en de kinderrechter. Zij kunnen de lokale keten, de GI en de jeugdhulpaanbieders aanspreken als zij afspraken met de gemeente niet nakomen.

We hebben in dit onderzoek niet onderzocht hoe de gemeenteraad invulling geeft aan zijn kaderstellende en controlerende taken ten aanzien van de jeugdbescherming. Dit was geen onderzoeksvraag.

Jeugdbescherming is in de gemeente Amersfoort geen los onderwerp of dossier. Ontwikkelingen in de jeugdbescherming hebben niet alleen betrekking op SAVE maar op de hele jeugdbeschermingsketen en raken de samenwerking met het sociaal domein, zoals Veilig Thuis, wijkteams en de jeugdhulp.

In de informatievoorziening naar de raad tussen 2018 en 2022 vallen wel enkele zaken op:

- De raad wordt via collegeberichten geïnformeerd over:
 - de regionale inkoop van jeugdbescherming, jeugdhulp en Wmo;
 - inhoudelijke ontwikkelingen in de jeugdhulp en bij SVMN, landelijke ontwikkelingen;
 - incidenten zoals het data-lek bij SVMN en hoe daar opvolging aan is gegeven;
 - regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling.
- De raad is via raadsinformatiebrieven o.a. geïnformeerd over:
 - stand van zaken samenwerking BSA Jeugdhulp;
 - voortgang ontwikkelingen BSA jeugdhulp;
 - aanbesteding jeugdhulp en Wmo;
 - cliëntervaringsonderzoeken Wmo en jeugdhulp;
 - regiovisie huiselijke geweld;
- De raad is een raadsvoorstel voorgelegd o.a. over:
 - regiovisie specialistische jeugdhulp.

Het onderwerp jeugdbescherming heeft regelmatig op de agenda gestaan bij De Ronde, o.a. naar aanleiding van ingekomen stukken en klachten van burgers. We hebben niet onderzocht of deze informatie op verzoek van de raad tot stand komt, incident-gedreven is, of cyclisch en structureel wordt gegeven. Incidenten en klachten vormden wel mede de aanleiding voor de raad om dit onderzoek te laten uitvoeren.

HOOFDSTUK 6 OPLOSSINGSRICHTINGEN

In de gesprekken met de gezinnen kwam een aantal terugkerende thema's voor. Op deze thema's hebben we met de ouders en professionals in de duidingssessie gereflecteerd en gepraat over mogelijke oplossingsrichtingen:

1. Samenwerkingsrelatie op basis van vertrouwen met gezin
2. Samenwerking en rollen van samenwerkingsorganisaties
3. Dossiervorming
4. Kennisontwikkeling wijkteam
5. Informatie en voorlichting ouders

In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen uit die sessie. Deze sessie maakt deel uit van het veldwerk. De bevindingen zijn de resultaten zoals die in de sessie naar voren zijn gebracht. Dit zijn mede de resultaten waarop conclusies en aanbevelingen worden gebaseerd. In dit hoofdstuk presenteren we de bevindingen uit de sessie die te maken hebben met oplossingsrichtingen die de gemeenteraad kan gebruiken om de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort verder vooruit te helpen.

6.1 Samenwerkingsrelatie op basis van vertrouwen met gezin

Een voorwaarde voor een goed lopend jeugdbeschermingstraject is samenwerking met het gezin op basis van vertrouwen. Hiervoor is het van belang dat professionals de samenwerking opzoeken met ouders en het netwerk van de ouders meer betrekken. Dit kan bijvoorbeeld door goed te investeren in de voorkant van het traject. Verwachtingsmanagement is hierbij belangrijk, zodat ouders weten wat je als hulpverlener wel en niet kan doen. In de duidingssessie zijn hiervoor een aantal tips en voorwaarden geformuleerd voor professionals: besteed in het eerste gesprek aandacht aan verwachtingsmanagement, maak afspraken over communicatie, geef aan hoe je neutraliteit waarborgt en hoe je omgaat met informatie. Dit vraagt om specifieke vaardigheden van de professionals, zowel van professionals in de wijkteams als van gezinsvoogden en jeugdhulpverleners. Niet alleen professionals hebben hierin een verantwoordelijkheid. Ook ouders moeten nadenken over hoe ze met de professionals willen omgaan en communiceren. De professionals kunnen ouders daarin op weg helpen, maar het is ook een optie om ouders en professionals hierin te trainen.

Aanknopingspunten voor de gemeente en de raad

De gemeente is verantwoordelijk voor de kwaliteit en deskundigheid van de professionals in het wijkteam. De Inspectie is verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit en deskundigheid bij de GI's.³⁸ Aandacht voor deskundigheidsbevordering op dit gebied kan onderdeel zijn van de subsidievoorwaarden.

Ook ouders kunnen worden ondersteund in het omgaan en communiceren met professionals. Dit kan door bijvoorbeeld trainingen aan ouders aan te bieden, onafhankelijke cliëntondersteuners beter in te zetten en cliëntenambassadeurs in te zetten. Dit kan door de gemeente worden gefaciliteerd.

6.2 Samenwerking en rollen van samenwerkingsorganisaties

Hoewel er samenwerkingsafspraken op papier zijn gemaakt, blijkt dat op casusniveau de rollen van de verschillende betrokken organisaties niet duidelijk zijn voor ouders en ook niet altijd voor betrokken professionals (gezinsvoogd, wijkteam, jeugdhulp). De professionals spreken elkaar niet altijd aan op

³⁸ Jeugdwet.

die verantwoordelijkheden. Uit de duidingssessie kwamen een aantal oplossingsrichtingen naar voren die kunnen bijdragen aan het verhelderen van de rollen voor professionals en voor ouders:

- Ga op casusniveau regelmatig met alle betrokken professionals en ouders om de tafel te zitten, afspraken maken en evalueren. En luister daarbij ook goed naar ouders. Door samen aan tafel te zitten wordt ruimte gecreëerd om te spiegelen en om iets te zeggen. De aanwezigen kunnen elkaar aanspreken op de afspraken die zijn gemaakt en op hun rol en verantwoordelijkheden. Zo is ook duidelijk of iedereen dezelfde visie heeft. Betrokken professionals praten mét elkaar en mét ouders (en niet over ouders).
- Zorg dat duidelijk wordt wie over welk stuk regie heeft. Wat is de rol van de gezinsvoogd en wat is de rol van het wijkteam? De rol van de gezinsvoogd is niet altijd duidelijk voor ouders.
- Om meer met ouders en jongeren in gesprek te kunnen gaan en te bouwen aan een vertrouwensrelatie is een lagere caseload nodig.
- Zorg voor algemene laagdrempelige informatie over wat ouders van de verschillende organisaties mogen verwachten in het vrijwillig en gedwongen kader, hoe er wordt gewerkt volgens het principe '1 gezin 1 plan en 1 regisseur' en hoe ouders gebruik kunnen maken van hun wettelijk recht voor een familiegroepsplan.
- Er staan allerlei samenwerkingsafspraken op papier, maar de rol van ouders en kinderen is daarin onvoldoende uitgewerkt. Het is belangrijk dat de afspraken op alle niveaus worden ingevuld.

Sommige oplossingsrichtingen komen ten dele aan bod in de ontwikkelingen die in de regio zijn ingezet om de knelpunten in de jeugdbeschermingsketen te verbreden.

Aanknopingspunten voor de gemeente en de raad

- Periodiek fysiek gezamenlijk overleg is niet standaard bij alle gezinnen. De gemeente kan in overleg met de GI, het wijkteam en de aanbieders van jeugdhulp in gesprek gaan om dit tot standaard werkwijze te maken met een goede '1 gezin 1 plan en 1 regisseur' werkwijze met een gezamenlijk plan en regelmatige evaluatie. Dit kan onderdeel zijn van de subsidievoorwaarden voor de GI's en in de aanbesteding van jeugdhulp. Het heeft wel consequenties voor het tarief en de caseload. Een dergelijk periodiek fysiek overleg zou volgens de deelnemers aan de duidingssessie ook benut kunnen worden om in gezamenlijkheid te bepalen welke hulp nodig is in het gezin, wie wat doet en om te evalueren of iedereen dit ook is nagekomen en wat de resultaten zijn.
- Het beschikbaar stellen van een onafhankelijke cliëntondersteuner voor ouders is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Ouders zijn niet goed bekend met deze mogelijkheid. De gemeente kan inzetten op het actiever en beter informeren van ouders.

6.3 Dossiervorming

Ouders geven aan dat goede dossiervorming een voorwaarde is voor goede samenwerking. Met betrekking tot de dossiervorming zijn in de duidingssessie de volgende knelpunten aan de orde geweest:

- Ouders vinden dat dossiers niet volledig zijn, feiten en meningen niet goed worden onderscheiden en worden overgenomen. Er vindt geen periodieke check plaats bij ouders of feiten nog kloppen.
- Ouders vinden dat zij en hun kinderen te vaak hetzelfde verhaal opnieuw moeten vertellen, alsof er geen dossier is. Dit roept weerstand op.
- Ouders kunnen onvoldoende reageren op meningen.
- Gezinsvoogden moeten in een korte periode – waarin zij nog niet alle informatie hebben – een plan van aanpak opstellen waardoor zij voortbouwen op informatie in het rapport van de RvdK.
- Professionals van verschillende organisaties willen ook graag zelf een beeld vormen van het gezin waardoor dezelfde informatie opnieuw aan ouders wordt gevraagd. Dit gebeurt ook omdat het

overnemen van gegevens uit het dossier het risico met zich meebrengt dat de informatie niet up-to-date is.

- Ook kunnen ouders en professionals verschillend denken over wat er nodig is en helaas bieden allerlei klachtenprocedures weinig echte oplossingen in lopende klachten. Het AKJ kan steunen bij klachten maar ook daar zijn wisselende ervaringen mee. Dat na een klacht ook een oplossing komt is geen vanzelfsprekendheid.
- Organisaties benoemen dat elke opdrachtgever andere eisen stelt met betrekking tot dossiervorming. De betrokken organisaties in de keten hebben verschillende opdrachtgevers. Deze opdrachtgevers stellen verschillende eisen met betrekking tot dossiervorming. Hierdoor sluiten dossiers niet altijd goed op elkaar aan en is er overlap.

In de duidingssessie zijn enkele oplossingsrichtingen voor dit probleem geformuleerd:

- Er is specifieke aandacht nodig voor de opbouw van dossiers en hoe dit gecorrigeerd kan worden zodat het gezinnen niet onnodig blijft achtervolgen. Dit vraagt ook om goede informatie en afspraken over hoe instellingen hierin samenwerken en feitelijke onderbouwing van rapportages.
- Het gebruik van hetzelfde format door alle organisaties.
- Met alle betrokkenen samen in gesprek gaan over het dossier. Klopt (nog) wat in dossier staat? Wat zijn feiten en wat zijn meningen? Geef ouders de mogelijkheid om te reageren. Ook hier wordt zowel door ouders als professionals benoemd dat het gesprek (en bij voorkeur live met alle direct bij het gezin betrokkenen) belangrijk is. Het dossier moet regelmatig een goede update krijgen en verouderde informatie moet niet gebruikt worden zonder te verifiëren wat de ontwikkelingen op dat moment zijn. Hiervoor hebben professionals ook voldoende tijd nodig.

Aanknopingspunten voor de gemeente en de raad

- Een digitaal dossier (zoals een medisch patiëntendossier) – waarin iedereen toegang heeft tot een specifiek gedeelte – kan een oplossing zijn. Ouders kunnen dan in het deel dat voor hen toegankelijk is hun visie weergegeven en professionals in hun deel hun visie. Toegang tot een dergelijk digitaal dossier moet wel conform AVG gebeuren. Professionals voorzien problemen met betrekking tot AVG. Maar als duidelijk is wie inzage heeft in welk gedeelte moet dit mogelijk zijn. Dit is niet iets dat op het niveau van de gemeente kan worden opgepakt. Zowel jeugdbeschermingsorganisaties als bijvoorbeeld BSA Jeugdhulp werken regionaal. De gemeente zou dit wel kunnen vragen en initiëren in het kader van de regionale inkoop van jeugdbescherming en jeugdhulp.

6.4 Kennisontwikkeling wijkteam

In het toekoms scenario jeugdbescherming krijgen wijkteams een centrale rol in de jeugdbescherming (zie hoofdstuk 4). Wat is nodig zodat de professionals in de wijkteams deze centrale rol kunnen vervullen? In de interviews kwam naar voren dat de expertise van wijkteams verschilt en persoonsafhankelijk is. Daarom zijn we in de duidingssessie specifiek ingegaan op hoe de expertise van de wijkteams kan worden vergroot. De volgende oplossingsrichtingen zijn daarvoor aan bod gekomen.³⁹

- Algemene scholing voor medewerkers, specifieke training voor problematiek zoals autisme, LVB en hechting.
- Aandachtfunctionarissen binnen het wijkteam inzetten met specifieke kennis. Niet alle professionals hoeven alle kennis te hebben zo lang zij maar collega's met de specifieke kennis tijdig inschakelen of gezinnen met specifieke vragen gelijk aan een gespecialiseerde aandachtfunctionaris worden gekoppeld.
- In kaart brengen en goed duidelijk maken waar wel of geen kennis over is binnen het wijkteam.

³⁹ In het technisch wederhoor is aangegeven dat SWA dit al doet.

- Gebruik maken van de expertise bij de verschillende partners, zoals BSA Jeugdhulp en SVMN.
- Reflectie- en supervisiesessies organiseren om dit met elkaar goed te doorleven en daarbij ook gebruik maken van ervaringsdeskundigheid.

Aanknopingspunten voor de gemeente en de raad

- Kwalitatief goed geschoold personeel is de verantwoordelijkheid van de gemeente. Een deel van bovenstaande punten wordt uitgevoerd in het kader van de uniformering van de lokale teams. Verder inzetten op die deskundigheidsbevordering bij de wijkteams waarin aandacht is voor specifieke deskundigheid met betrekking tot LVB-problematiek, psychische problematiek en autisme en het gelijkwaardig samenwerken met ouders en kinderen.
- Voorwaarden voor deskundigheidsbevordering en overdracht van kennis faciliteren: voldoende personeel, tijd en ruimte om deze punten aan te pakken. Een hoge caseload, weinig ruimte en tijd voor ontwikkeling en personeelstekort helpen niet mee om deze verbeteringen door te voeren.

6.5 Informatie, voorlichting en collectief van en voor ouders

Het goed informeren en voorlichten van ouders in een jeugdbeschermingstraject is enorm belangrijk. Ouders hebben soms het gevoel dat ze geen keuze hebben en/of ze zijn weinig geïnformeerd over wat een OTS precies inhoudt, welk hulp- en zorgaanbod mogelijk is in Amersfoort en wat ze van de verschillende professionals mogen verwachten. Ouders kunnen hierin beter worden geadviseerd en ondersteund, zodat zij minder het gevoel hebben er alleen voor te staan. Ouders hebben behoefte aan iemand die hun perspectief kan verwoorden, die voor de rechten van ouders en kind opkomt en iemand die kan ondersteunen bij knelpunten (bijvoorbeeld geen klik met de professional).

Aanknopingspunten voor de gemeente en de raad

In de duidingssessie is samen met ouders en professional gekeken hoe in Amersfoort op dit punt beter aan de behoeften van ouders kan worden voldaan. De volgende oplossingsrichtingen zijn geformuleerd die ook aanknopingspunten bieden voor de gemeente en de raad:

- Een centrale lokale plek (website) waar alle informatie te vinden is over hulp en zorg voor gezinnen maar ook over bijvoorbeeld rechten en plichten van ouders bij een kindbeschermingsmaatregel.⁴⁰ In bijlage 5 staat welke informatie ouders graag vinden op een dergelijke website.
- Ouders beter informeren over de mogelijkheden voor een onafhankelijke cliëntondersteuner.
- Voorzien in de mogelijkheid van juridische steun van personen die voldoende kennis hebben van kinder- en ouderrechten, jeugdbescherming en/of strafrecht.
- Mogelijkheid bieden voor ouders om elkaar te ontmoeten. Het contact met lotgenoten tijdens de duidingssessie werd als positief ervaren. Ouders kunnen ook leren van ervaringsdeskundigen die verder zitten in het proces. Hiervoor is van belang dat oudergroepen en ouderactiviteiten deskundige begeleiding krijgen van bijvoorbeeld ervaringsdeskundigen.
- Ouders structureel mee laten denken over beleid. Met elkaar nadenken over lokaal beleid werd door ouders en professionals in de duidingssessie als positief ervaren. Bij voorkeur sluiten hier ook beleidsmakers van de gemeente en raadsleden bij aan. Door periodiek uit te wisselen kan het beleid beter aansluiten bij wat gezinnen nodig hebben. Belangrijk daarbij is een positieve insteek waarbij wel negatieve ervaringen gedeeld kunnen worden, maar ook samen gezocht wordt naar oplossingen.

⁴⁰ Uit het technisch wederhoor blijkt dat hierover informatie staat op de website van SVMN: https://www.samen-veilig.nl/informatie/downloads-overzicht/?downloads_categories=clienten. De informatie die in bijlage 5 staat, is breder dan wat op deze website staat.

DEEL 3 BIJLAGEN

BIJLAGE 1 DEELVRAGEN

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd door de rekenkamer.

De werking en functionering van de keten

1. Welke instanties en zorgaanbieders zijn bij de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort betrokken en welke rollen, bevoegdheden en verantwoordelijkheden hebben zij?
2. Welke werkwijzen worden door de instanties uit de jeugdbeschermingsketen gehanteerd?
3. Hoe verloopt de samenwerking tussen de verschillende instanties?
4. Hoe beoordelen de instanties de kwaliteit en effectiviteit van de geboden zorg en ondersteuning?
5. Hoe beoordelen hulpverleners de toegang tot zorg?

De ervaringen van cliënten, ouders en jeugdigen

6. Wat zijn de ervaringen van ouders en jeugdigen die te maken hebben gehad met een jeugdbeschermingsmaatregel?
7. Hoe ervaren de ouders en jeugdigen de samenwerking tussen de instanties in de keten en de samenwerking met hen (in welke mate sluiten zij voldoende aan op de vragen en behoeften van gezinnen, ouders en kinderen)?
8. Hoe en door wie worden ouders en jeugdigen tijdens een traject in de jeugdbeschermings-keten ondersteund?

Toekomstige ontwikkeling

9. Wat zijn de voorgenomen veranderingen in de jeugdbeschermingsketen uit het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming?
10. Hoe sluiten de uitkomsten van dit onderzoek aan op de voorgenomen veranderingen?

Rol van de raad

11. Wat is de rol van de raad?

BIJLAGE 2 ONDERZOEKSOPZET EN VERANTWOORDING

Het rekenkameronderzoek kent vier fasen: de aankondiging, de deskresearch, de verdieping en tot slot de analyse en rapportage.

Fase 1: Aankondiging

Het onderzoek is begonnen met een aankondigingsgesprek bij de portefeuillehouder en de betrokken beleidsmedewerker voor dit onderzoek. Hierbij is een toelichting op de uitgangspunten besproken en de praktische afspraken voor het onderzoek zijn gemaakt.

Fase 2: Deskresearch

De beschikbare beleidsstukken, samenwerkingsafspraken, relevante onderzoeken en overige beleidsdocumenten zijn doorgenomen door de onderzoekers van DSP. Hierbij is gebruik gemaakt van lokale documenten en landelijke publicaties. De lokale documenten zijn gebruikt om de situatie in Amersfoort te beschrijven en de landelijke publicaties zijn ingezet om te spiegelen. Vanuit deze analyse is een procesplaat tot stand gekomen en een topiclijst voor de interviews.

Fase 3: Verdieping

In deze fase zijn gesprekken gevoerd met professionals vanuit de betrokken organisaties in Amersfoort en zijn de cliënttrajecten in beeld gebracht.

Interviews met ketenorganisaties

Er zijn negen interviews met ketenorganisaties geweest met in totaal 22 respondenten. Bij de interviews hebben we er naar gestreefd om zowel respondenten op management niveau als uitvoerend niveau te spreken.

Ketenorganisatie	Type respondenten	Aantal
Wijkteam	Leidinggevende en wijkteammedewerker/aandachtsfunctionaris SAVE en VT	2
SVMN	Ambassadeur veranderbeweging/hoofd van team beleid en juridische zaken/MT lid proeftuinen	1
SAVE	2 gezinsvoogd en 1 regiomanager	3
WSG	Gebiedsmanager, jeugdzorgwerker	2
VT	Teammanager, medewerker crisisteam, medewerker voorwaarden en vervolg	3
RvdK	Gebiedsmanager, kernfunctionaris/raadsonderzoeker	2
Gemeente	Beleidsregisseur sociaal domein	1
BSA Jeugdhulp	Regiebehandelaar, teamhoofd, programmamanager en teamleider	4
AKJ	4 vertrouwenspersonen	4

Interviews cliënttrajecten

Om gezinnen te werven voor het in kaart brengen van de cliënttrajecten hebben we een flyer gemaakt over het onderzoek. Ouders konden zich via een rechtstreeks mailadres aanmelden voor het onderzoek. De werving van ouders heeft via verschillende kanalen plaatsgevonden. De flyer is via de leden van de klankbordgroep verspreid. Netwerk Beter Samen heeft via haar website, LinkedIn pagina en haar nieuwsbrief de oproep en de flyer verspreid. De flyer is tevens toegestuurd aan de

cliëntenorganisatie van SVMN en de cliëntenambassadeurs. In de interviews met de stakeholders van SAVE, WSG en de sociale wijkteams is gevraagd of zij in hun caseload ouders wilden benaderen voor deelname aan het onderzoek. Door gebruik te maken van deze verschillende kanalen wilden we voorkomen dat alleen ouders met negatieve ervaringen zich zouden aanmelden. In totaal hebben 21 gezinnen zich aangemeld. Met alle aangemelde gezinnen heeft telefonisch contact plaatsgevonden om meer informatie over het onderzoek te geven en om meer informatie te krijgen over de situatie in het gezin en de kindbeschermingsmaatregel. Sommige gezinnen vielen af omdat ze niet in Amersfoort woonden. Andere gezinnen vielen af omdat zij geen recente ervaringen hadden (langer dan twee jaar geleden) met de jeugdbescherming in Amersfoort. Bij de uiteindelijke selectie van de gezinnen hebben we als criteria gehanteerd dat we zowel gezinnen met negatieve als (deels) positieve ervaringen wilden spreken en met verschillende kindbeschermingsmaatregelen.

We hebben in totaal acht gezinnen gesproken (elf ouders). In drie gezinnen hebben we ook met het kind gesproken en inzage gehad in het dossier en bij drie gezinnen hebben we ook de betrokken gezinsvoogd gesproken. Drie van de geïnterviewde gezinnen hebben zich aangemeld via SAVE of WSG. Vijf gezinnen hebben zich aangemeld via de andere wervingskanalen. De wijze waarop gezinnen worden ondersteund is erg wisselend. Het hangt sterk af van het type vraag en het type problematiek. Alle gezinnen hebben uiteraard te maken met een GI, de meesten met SAVE. In twee trajecten is of was WSG en/of LJ&R betrokken. Veel gezinnen zijn in aanraking geweest met het wijkteam en bij de meeste gezinnen is jeugdhulp ingezet via BSA Jeugdhulp. Zoals eerder benoemd hebben we bij de selectie van de te interviewen gezinnen gekozen voor gezinnen met verschillende type kindbeschermingsmaatregelen. Bij acht gezinnen was sprake van een OTS, bij vier gezinnen was of is sprake van een uithuisplaatsing, bij vijf gezinnen van een omgangsregeling.

Fase 4: Duidingssessie

De uitkomsten van de cliënttrajecten zijn in een duidingssessie met ouders en professionals besproken en gezamenlijk zijn oplossingsrichtingen geformuleerd. Hieronder ziet u een overzicht van de aanwezige deelnemers.

Organisatie	Aantal aanwezigen
SAVE	2
Cliëntambassadeur SAVE	2
Sociaal wijkteam Amersfoort	1
William Schrikker Groep	1
BSA Jeugdhulp	1
Ouders	5
Netwerk Beter Samen	2
DSP-groep	3
Gemeenteraad Amersfoort (toehoorder)	2
Rekenkamercommissie Amersfoort (toehoorder)	1

Tijdens de bijeenkomst is gebruik gemaakt van de methode ‘world-cafe’. Het doel van deze methode is om mensen met elkaar vanuit verschillende perspectieven in contact te brengen en inzichten te laten delen over onderwerpen. De aanwezigen gingen uiteen in 4 groepen en gingen elke 20 minuten met elkaar in gesprek over een onderwerp. Na 20 minuten wisselden de groepen en gingen ze over het volgende onderwerp met elkaar in gesprek, op basis van de input die de vorige groep op dat thema had gegeven. Zo reflecteer je vanuit verschillende perspectieven op een onderwerp zodat je naast inzicht in elkaars denk- en zienswijze, ook een rijk beeld krijgt van het bepaalde onderwerp. Aan het eind van de bijeenkomst werd er vanuit elk thema een terugkoppeling gegeven naar de volledige groep.

Fase 5: Analyse en rapportage

In deze fase zijn de uitkomsten van het onderzoeken geanalyseerd om te komen tot de beantwoording van de deelvragen en onderzoeksvraag. De resultaten van het onderzoek zijn beschreven in een conceptrapport. Deze is door de rekenkamer voor technisch wederhoor bij de betrokkenen neergelegd. Vervolgens zijn, na aanpassingen uit het technisch wederhoor, de conclusies en aanbevelingen toegevoegd aan het rapport.

BIJLAGE 3 TAKEN, BEVOEGDHEDEN EN VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN DE BETROKKEN ORGANISATIES IN DE JEUGDBESCHERMINGSKETEN IN AMERSFOORT

In deze bijlage geven we een nadere toelichting op de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de betrokken organisaties.

- onder **taken** verstaan we wat een organisatie doet of hoort te doen, het concrete werk in het licht van haar verantwoordelijkheid;
- onder **verantwoordelijkheid** verstaan we wat een organisatie moet doen;
- en onder **bevoegdheid** wat een organisatie mag doen.

We hebben in de tabel tevens de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van ouders en kinderen toegevoegd.

In de toelichting ligt de focus op de uitvoering van de taken met betrekking tot kinderbeschermingsmaatregelen die van toepassing zijn op dit onderzoek.

Organisatie	Taak	Bevoegdheid	Verantwoordelijkheid
Gemeente ⁴¹	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdhulpaanbieders van goede kwaliteit aanbieden. • Voorzieningen op het gebied van jeugdhulp treffen. • Kinderbeschermingsmaatregel en aanbieden. • Jeugdigen, ouders en pleegouders tijdig informeren over de mogelijkheid gebruik te maken van diensten van een vertrouwenspersoon. • Vertrouwenspersoon in de gelegenheid stellen zijn taak uit te voeren. • Zorgen dat jeugdigen, ouders en pleegouders zonder tussenkomst van derden contact kunnen hebben met vertrouwenspersoon. • Contacten ouders en jeugdigen. • Het zoeken en regelen van passende jeugdhulp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Beleid uitzetten jeugdhulp en jeugdbescherming. • Afgeven van bepalingen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inkoop van jeugdhulp en (preventieve) jeugdbescherming.
Wijkteam	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning aan kinderen en ouders. • Doorverwijzen naar specialistische jeugdhulp en Wmo. • Regievoering in vrijwillig kader bij zorgen voor veiligheid. • Betrokken blijven bij gedwongen kader. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zorgmelding maken bij VT. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voldoen aan eisen van kwaliteit uit subsidieovereenkomst. • Passende doorverwijzing.

⁴¹ Hier zijn alleen de taken uit de jeugdwet genoemd die van toepassing zijn op dit onderzoek.

Organisatie	Taak	Bevoegdheid	Verantwoordelijkheid
<p>Raad voor de kindbescherming (RvdK)</p> <p>Landelijke organisatie. Valt onder verantwoordelijkheid van de minister van rechtsbescherming.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RvdK onderzoekt met het kind, de ouders en anderen wat nodig is en of er verplichte hulp nodig is. Daarvan wordt een rapport gemaakt. • Toetsende taak als de GI niet overgaat tot verlenging OTS of MUHP. Bij OTS of UHP langer dan 2 jaar moet GI RvdK vragen om advies. • De RvdK doet onderzoek en adviseert op verzoek van de rechter bij gezag- en omgangszaken, als ouders die uit elkaar gaan het niet eens worden over afspraken over de kinderen.⁴² 	<ul style="list-style-type: none"> • Verzoek tot maatregel bij de kinderrechter (OTS, VOTS, MUHP). • Verzoek tot verlenging kindbeschermingsmaatregel als GI dit niet doet. • Verzoek tussentijds beëindiging kindbeschermingsmaatregel als GI dit niet doet. • Verzoek om gezagsbeëindigende maatregel na 2 jaar OTS en uithuisplaatsing. 	<ul style="list-style-type: none"> • RvdK is verplicht in rapportages of verzoekschriften de van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren.
<p>Samen Veilig Midden-Nederland (SVMN)⁴³</p> <p>SVMN bestaat uit twee primaire diensten: SAVE Jeugdbescherming en Veilig Thuis Utrecht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Biedt hulp bij zorgen over de veiligheid van een kind of als er sprake is van geweld in de huiselijke sfeer. 		<ul style="list-style-type: none"> • Afspraken uit subsidieovereenkomst nakomen.
<p>Veilig Thuis Utrecht</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Veilig Thuis heeft vanuit de overheid de taak om actie te ondernemen op onveilige situaties. • Zo nodig zet VT vervolgstappen in gang door bijvoorbeeld door te verwijzen naar vrijwillige hulp, de RvdK te informeren en/of een melding te doen bij de politie. • Geven van advies en zo nodig bieden van ondersteuning aan iedereen die i.v.m. met een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling om advies vraagt. • Fungeren als meldpunt voor gevallen van vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling. • Naar aanleiding van een melding onderzoeken of er daadwerkelijk sprake is van 	<ul style="list-style-type: none"> • Als ouders niet meewerken kan VT vanuit onderzoeksbevoegdheid toch informatie verzamelen over of er daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling. 	<ul style="list-style-type: none"> • Actie ondernemen om onveilige situatie van kinderen op te heffen. • Voldoen aan kwaliteitseisen.

⁴² Daarnaast doet de RvdK onderzoek naar de situatie van jongeren die met de politie in aanraking zijn gekomen. Vervolgens informeert de RvdK de rechter of de officier van justitie daarover en adviseert welke straf het meest passend is. Verder coördineert de RvdK de uitvoering van taakstraffen die aan jongeren zijn opgelegd en doet de RvdK onderzoek in zaken op het gebied van Afstand, Screening (van pleeg- en aspirant-adoptiegezinnen), Adoptie en Afstammingsvragen. Deze vallen buiten de scope van dit onderzoek.

⁴³ <https://www.samen-veilig.nl/>

Organisatie	Taak	Bevoegdheid	Verantwoordelijkheid
	huiselijk geweld en/of kindermishandeling.		
SAVE Jeugdbescherming (Gecertificeerde Instelling) ⁴⁴	<ul style="list-style-type: none"> • Voert regie op de kinderbeschermingsmaatregel. Biedt zelf geen jeugdhulp. • Bepaalt of en zo ja welke jeugdhulp aangewezen is bij de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregel. 	<ul style="list-style-type: none"> • Indienen verlengingsverzoek OTS. • Indienen verzoek beëindigen OTS als de grond voor OTS niet meer aanwezig is. • Verzoek MUHP, verlenging en beëindiging indien belast met uitvoering OTS. • Geven van schriftelijke aanwijzing. • Paspoort aanvragen. • Contactregeling vaststellen tussen kind en ouder bij UHP. • Gemandateerd voor aanvragen raadsonderzoek RvdK. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen in de provincies Utrecht en Flevoland. • Hoofdaannemer van jeugdbescherming (WSG en LJ&R onderaannemer). • Is verplicht in rapportages of verzoekschriften de van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren. • Veiligheid van kind waarborgen. • Voldoen aan kwaliteitseisen.
Kinderrechter		<ul style="list-style-type: none"> • Uitspraak kinderbeschermingsmaatregel. • Bepaald type jeugdhulp opleggen voor kind en gezin. 	
BSA Jeugdhulp	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van specialistische jeugdhulp voor de regio Eemland. 	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnoses stellen bij kinderen en gezinnen. • Zorgmelding maken bij Veilig Thuis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoerder van de inhoudelijke jeugdhulp in vrijwillig en onvrijwillig kader. • Voldoen aan kwaliteitseisen.
Ouders	<ul style="list-style-type: none"> • Verplicht samenwerken met gezinsvoogd en jeugdhulp bij gedwongen kader. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klacht indienen. • Hoger beroep aantekenen tegen en in cassatie gaan tegen uitspraak OTS en MUHP. 	<ul style="list-style-type: none"> • Primair verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. • Bij een OTS houden ouders het gezag. Zij blijven verantwoordelijk voor de verzorging en opvoeding van hun kind.
Kind		<ul style="list-style-type: none"> • Vanuit het kinderrechtenverdrag hebben kinderen een aantal rechten die relevant zijn voor de jeugdhulp/jeugdbescherming: • Ouders of andere wettelijke verantwoordelijken hebben de primaire verantwoordelijkheid voor de zorg, begeleiding en opvoeding van hun kinderen. De overheid moet dit respecteren en hierin ondersteuning bieden. • In het geval van uithuisplaatsing, moet er 	

⁴⁴ De taken en bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn ook van toepassing voor de GI WSG en LJ&R. Zij zijn onderaannemer van SAVE.

Organisatie	Taak	Bevoegdheid	Verantwoordelijkheid
		<p>periodiek geëvalueerd worden of het in het belang is van het kind is om teruggeplaatst te worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ieder kind heeft het recht zijn mening te geven over zaken die hem/haar aangaan. Die mening moet serieus genomen worden. • Kinderen moeten beschermd worden tegen alle vormen van geweld, mishandeling en verwaarlozing. • Kinderen die tijdelijk of permanent niet in hun eigen gezin kunnen opgroeien hebben recht op bijzondere bescherming. De overheid moet in dat geval zorgen voor alternatieve opvang, ofwel pleegzorg, zoals een pleeggezin of als dat nodig is een gezinsvervangend tehuis. • Kinderen met een handicap moeten een volwaardig en behoorlijk leven kunnen leiden. Een leven dat hun waardigheid verzekert en daarnaast hun zelfstandigheid en deelneming aan de maatschappij bevordert. • Kinderen die slachtoffer zijn van geweld, verwaarlozing, mishandeling, misbruik of uitbuiting moeten hulp krijgen om hiervan te herstellen. • Kinderen en ouders mogen niet van elkaar worden gescheiden, tenzij een scheiding in het belang is van het kind en volgens de vastgestelde procedures gebeurt. Kinderen en ouders moeten in zulke procedures hun standpunt kunnen geven. Wanneer kinderen en ouders toch van elkaar gescheiden worden, hebben zij in ieder geval recht op regelmatig contact. Tenzij ook dit niet in het belang is van het kind. 	

BIJLAGE 4 SAMENWERKINGSAFSPRAKEN

In deze bijlage omschrijven we de samenwerkingsafspraken van de zes Utrechtse jeugdzorgregio's, bestaande uit 26 gemeenten (waaronder gemeente Amersfoort), SVMN (zowel de GI als VT en inclusief de onderaannemers William Schrikker Stichting Jeugdbescherming en Reclassering en het Leger des Heils) en de Raad voor de Kinderbescherming.⁴⁵ De afspraken gaan over de volgende punten:

- Algemene afspraken tussen de gemeenten en SAVE om de inzet van jeugdbescherming (het gedwongen kader) te voorkomen. SAVE bewaakt de ondergrens m.b.t. veiligheid en de GI's en de wijkteams werken conform '1 gezin, 1 plan en 1 regisseur'.
- Afspraken over preventieve jeugdbescherming, advies/meldingen en werkwijze bij VT, en de werkwijze over samenwerking met het wijkteam en de GI's met o.a. het uitgangspunt dat het wijkteam met overleg en in toestemming van het gezin een GI inschakelt en dat de SAVE tijdig expertise inschakelen cruciaal is.
- In de regio Amersfoort is het volgende nadrukkelijk afgesproken voor het inschakelen van RvdK bij preventieve jeugdbescherming zo staat er in de samenwerkingsovereenkomst omschreven: "Een GI-medewerker kan een professional van de bureaudienst van de RvdK consulteren of inschakelen. Omdat alle burgers de RvdK kunnen consulteren is het mogelijk dat wijkteammedewerkers zich eveneens rechtstreeks tot de RvdK wenden; qua werkwijze heeft het echter de voorkeur dat wijkteammedewerkers de GI medewerker eerst benaderen."
- Afspraken over toeleiding naar maatregelhulp met o.a. een beschrijving van het doel en de werkwijze van de JBT en de informatiepositie van ouders hierin, hoe een raadsonderzoek kan worden ingezet en wat hierin de samenwerking en procedure is. De 26 Utrechtse gemeenten hebben de GI gemachtigd om namens de gemeente (via de wijkteams) een verzoek tot raadsonderzoek op te stellen en in te dienen.
- Afspraken over civiele maatregelen: bij het uitspreken van een maatregel gaat de GI bij voorkeur door met (elementen van) het eerder opgestelde familiegroepsplan en/of gezinsplan, dat in een eerder stadium met het wijkteam is opgestart. Als de GI reden ziet om de zorg voort te zetten in het vrijwillig kader (i.p.v. gedwongen kader), wordt het wijkteam uiterlijk drie tot zes maanden van tevoren op de hoogte gesteld van de overwegingen en (opnieuw) geïntroduceerd bij de cliënt (indien nog niet gebeurd).
- Afspraken over de inzet van aanvullende (gespecialiseerde) hulp/begeleiding waarbij wordt aangegeven dat in het vrijwillig kader ouders en jeugdige (afhankelijk van leeftijd) regie voeren op de ingezette hulp in overleg met wijkteam en GI medewerker, en dat bij gedwongen kader het de GI is die bepaalt welke specifieke jeugdhulp noodzakelijk wordt geacht (altijd in afstemming met ouders en wijkteam medewerker), waarbij in beide gevallen in principe zorg wordt ingezet die de gemeente heeft ingekocht.
- En een aantal afspraken zijn gemaakt over specifieke onderwerpen zoals schoolverzuim en VIR, en over verschil van mening over de meest passende aanpak tussen betrokkenen.

⁴⁵ Samenwerkingsovereenkomst januari 2020.

BIJLAGE 5 GEWENSTE INFORMATIE OP WEBSITES

- Informatie die aansluit op de diverse vragen van gezinnen: dit varieert van domein overstijgende vragen tot jeugdgezondheidszorg, de derdelijns jeugdzorg, hulp op school, inzet van de jeugdbescherming tot hulp bij armoede en zorg vanuit het sociaal domein en andere wetten.
- Een overzicht van wie doet wat en diverse organisaties die hulp kunnen bieden voor gezinnen, kinderen, jongeren en ouders.
- Informatie over rechten en plichten van ouders en kinderen.
- Informatie over en mogelijkheden voor de inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning en vertrouwenspersonen bij klachten.
- Informatie over mogelijkheden voor gespecialiseerde juridische steun bij o.a. jeugdbeschermingszaken.
- Informatie over JBT's en hun werkwijze.
- Praatplaten en handige infographics om goed overzicht te geven en het gesprek tussen ouders en professionals te ondersteunen. Dit is nog belangrijker voor ouders die laag geletterd zijn of het Nederlands onvoldoende beheersen.
- Informatie over het lokale beleid en wat gezinnen daarin mogen verwachten.
- Informatie over wat gezinnen mogen verwachten van verschillende professionals en organisaties.
- Informatie over oudergroepen en -organisaties die lokaal en regionaal actief zijn zodat ouders kunnen aansluiten bij hun activiteiten.
- Tot slot: de informatie moet in heldere en begrijpelijke (niet beleidsmatige!) taal zijn geschreven. De informatie moet voor iedereen – ook mensen met een LVB – toegankelijk zijn.

BIJLAGE 6 OVERZICHT GEBRUIKTE DOCUMENTEN

- College gemeente Amersfoort (2022, 29 maart). *Collegebericht aan de raad 2022-057.*
- College gemeente Amersfoort (2022, 16 februari). *Collegebericht aan de raad 2022-029.*
- College gemeente Amersfoort (2022, 8 februari). *Collegebesluit Subsidie Samen Veilig Midden Nederland 2022.*
- College gemeente Amersfoort (2021). *Collegebericht aan de raad 2021-078.*
- College gemeente Amersfoort (2021, 3 maart). *Collegebesluit regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling.*
- College gemeente Amersfoort (2021, 2 maart). *Collegebericht aan de raad. Voor een Veilig Thuis – geactualiseerde Regiovisie huiselijk geweld en kindermishandeling.*
- College gemeente Amersfoort (2021, 1 juli). *Collegebericht aan de raad 2021-140.*
- College gemeente Amersfoort (2021, 21 september). *Raadsvoorstel regiovisie “Samenwerken aan de specialistische Jeugdhulp”.*
- College gemeente Amersfoort (2020, 20 oktober). *Collegebericht aan de raad 2020-186.*
- College gemeente Amersfoort (2020, 7 januari). *Collegebesluit samenwerkingsovereenkomsten aansturing en samenwerking Veilig Thuis en SAVE.*
- College gemeente Amersfoort (2018, 13 juli). *Collegebericht aan de raad 2018-103.*
- Consultatie op het Toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming*
- De Groot, Y. (2022). *Plan van aanpak Versterking en uniformering lokale teams regio Amersfoort.*
- De raad van Amersfoort (2021, 26 oktober). *Besluitenlijst De Ronde 26 oktober.*
- De raad van Amersfoort (2021, 12 januari). *Besluitenlijst De Ronde 12 januari.*
- De raad van Amersfoort (2021, 12 januari). *Samen voor een betere jeugdbescherming (rondetafelgesprek).*
- Fracties Lijst Sanders, GroenLinks, CDA & ChristenUnie (2021, 12 januari). *Notitie Zorgen om de Zorg.*
- Gemeente Amersfoort (2022). *Uitvoeringsprogramma Jeugd en Onderwijs 2022-2024.*
- Gemeenteraad Amersfoort (2021, 13 juli). *Motie Zorgen om de Jeugdzorg.*
- Gemeenteraad Amersfoort (2020, 1 december). *Beantwoording schriftelijke vragen 2020-160.*

- Huls, E. (2022). *Terug naar huis - Een kwalitatief (survey)onderzoek naar uithuisplaatsing en terugplaatsing van kinderen*. Defence for Children.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en Inspectie Justitie en Veiligheid. (2021, juli). *Jeugdbeschermingsregio Utrecht-Flevoland – Eemland, Flevoland, Food Valley, Lekstroom, Utrecht Stad, Utrecht West, Zuidoost Utrecht – Regiorapport vervolgtoezicht kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd*.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2019, november). *Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd - Toezicht bij de jeugdbescherming en jeugdreclassering*.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (2020). *Voortgangsrapportage Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd*.
- Landschap hulp, steun en zorg voor gezinnen in Nederland (Groeimodel juni 2021)*.
- Ministerie van JenV, ministerie van VWS en VNG (2021). *Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming*.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2021, 30 maart). *Tweede Kamer brief: Toekomstscenario kind en gezinsbescherming*.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2022, 25 januari). *Conflictscheiding*. Voor kind en ouder of verzorger | Raad voor de Kinderbescherming. <https://www.kinderbescherming.nl/voor-kind-en-ouder/conflictscheiding>.
- Ministerie van Justitie en Veiligheid (2022b, maart 3). *Jongere spijbelt*. Voor kind en ouder of verzorger | Raad voor de Kinderbescherming. <https://www.kinderbescherming.nl/voor-kind-en-ouder/jongere-spijbelt>.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2019, 8 november). *Inspecties: Kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd*. Nieuwsbericht | Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Geraadpleegd op 11 augustus 2022, van <https://www.igi.nl/actueel/nieuws/2019/11/08/inspecties-kwetsbare-kinderen-onvoldoende-beschermd>.
- Overzicht gecontracteerde zorgaanbieders*.
- Procesmodel Jeugdbeschermingsketen 2015, versie 0.8*. (2014, 11 december).
- Raad voor de Kinderbescherming (2020). *Het Kwaliteitskader van de Raad voor de Kinderbescherming*.
- Rekenkamer Amersfoort (2021, 13 september). *Reactie op motie 2021-099M 'Zorgen om de jeugdzorg'*.
- Rekenkamer Amersfoort (2019, 16 april). *Rekenkameronderzoek Jeugdhulp in Amersfoort*.
- Rekenkamer Amersfoort (2017). *Rekenkameronderzoek Effectiviteit en efficiëntie sociale wijkteams Amersfoort*.
- Rijbroek, B., Kooymans, E., Bartelink, C., Kooijman, K. (2020). *Samen werken aan feitenonderzoek*. Nederlands Jeugdinstituut.

RTV Utrecht (2021, 12 januari). *Kritische jeugdbeschermers durven niet te spreken in Amersfoort*.

Samen Veilig Midden-Nederland (2020, juni). *Samen doen wat helpt*. Samen Veilig Midden-Nederland.

Samen Veilig Midden-Nederland (2020, april). *Voortgang Veranderagenda*. Samen Veilig Midden-Nederland.

Samen Veilig Midden-Nederland (2020). *Leren van klachten, klachtenanalyse 2020*.

Samen Veilig Midden-Nederland (2019, oktober). *Voortgang Veranderagenda*. Samen Veilig Midden-Nederland.

Samen Veilig Midden Nederland (2019). *Leren van Klachten, klachtenanalyse 2019*. Samen Veilig Midden-Nederland.

Samen Veilig Midden-Nederland (2019, 22 mei). *Veranderagenda Samen Veilig Midden- Nederland*.

Kwartaalrapportages Samen Veilig Midden Nederland (interne stuk gemeente Amersfoort).

Transformatie Utrecht West (2021, 6 januari). *Vernieuwing Jeugdbescherming Utrecht-West – Verslag pilot 2020 en plan voor het vervolg in 2021*.

Zorg voor de Jeugd (2021). *Pilots Jeugdbescherming – Overzicht wettelijke kaders juridische vraagstukken rechtsbescherming cliënten*.

Zorg voor de Jeugd (2021). *Praatplaat: wie je tegenkomt als het thuis niet goed gaat*.

Zwart, O. de, & A. de Brock (2020, september). *Onafhankelijke reflectie Veranderagenda Samen Veilig Midden-Nederland*. Verwey-Jonker Instituut.

